

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

İSTANBUL YEŞİLKÖY'DE YAŞAYAN
GAYRİMÜSLİM HALKIN GEÇİŞ KUTLAMA ve
BEREKET TÖRENLERİ

ASLI EMANET ÖZER

TEZ DANIŞMANI
YARD. DOÇ DR. SELMA SOL

EDİRNE 2010

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

İSTANBUL YEŞİLKÖY'DE YAŞAYAN
GAYRİMÜSLİM HALKIN GEÇİŞ KUTLAMA ve
BEREKET TÖRENLERİ

ASLI EMANET ÖZER

TEZ DANIŞMANI
YARD. DOÇ DR. SELMA SOL

EDİRNE 2010

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ASLI EMANET ÖZER tarafından hazırlanan **İSTANBUL YEŞİLKÖY'DE YAŞAYAN GAYRİMÜSLİMLERİN GEÇİŞ KUTLAMA ve BEREKET TÖRENLERİ** Konulu Yüksek Lisans Tezinin Sınavı, Trakya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim- Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin 12. -13. Maddeleri uyarınca günü saat'te yapılmış, olup tezin¹..... **OYBİRLİĞİ/OYÇOKLUĞU** ile karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ	KARAR	İMZA

¹ * Jüri üyelerinin, tezle ilgili kanaat açıklaması kısmında "Kabul Edilmesine/Reddine" seçeneklerinden birini tercih etmeleri gerekir.

Hazırlayan: Aslı Emanet Özer

Tezin Adı: İstanbul Yeşilköy’de Yaşayan Gayrimüslim Cemaatlerin Geçiş Kutlama ve Bereket Törenleri

ÖZET

Bu çalışma İstanbul ili Bakırköy ilçesi Yeşilköy semtinde yaşayan gayrimüslim cemaatlerin geçiş, kutlama ve bereket törenlerinin sahada derleme metodları kullanılarak kayıt altına alınması için yapılmıştır. Bölgenin seçiminde çeşitli cemaatlerin bir arada yaşaması ve fiziki koşullarının derleme için elverişli olması etkili olmuştur.

İnceleme alanında yer alan Ermeni Resuli Cemaati ve Süryani Kadim Cemaati folklorik malzemeye sahiptir. Ancak Rum Cemaati ve Latin Katolik Cemaati, nüfus azlığı ve yaş aralığının 65 ve üzeri olması sebebiyle derlemeye uygun malzeme ortaya çıkartamamıştır. Bu yüzden çalışma Süryani ve Ermeni cemaatleri ile sınırlı kalmıştır.

İncelemeye konu olan iki cemaat de Ortodoks mezhebindedir. Ancak temel Ortodoks inancından bazı küçük farkları vardır. Farklı takvim sistemleri kullanırlar. Bu nedenle, zaman zaman aynı kutlamalar farklı günlerde yapılır. Etnik kimlik ve tarihi mirasla ilgili kutlamalar ise her iki cemaat için ayrı ayrı incelenmiştir.

Geçiş törenleri için doğum, vaftiz, evlilik, ölüm; kutlama törenleri için dini ve milli bayramlar temel alınmıştır. Geçiş törenleri ile ilgili bölümlerde, asıl törenin hazırlıklarından itibaren incelenmeye başlanmıştır. Bereket törenleri, bölgenin tarımla ilgisinin olmayışı sebebiyle dini bayramlarla bütünleşmiştir. Ekler bölümünde bu törenlerden belgeleme imkânı olanlara ait fotoğraflara yer verilmiştir.

Anadolu’da yüzyıllardır yaşayan, aynı toprağı paylaşan insanların, Paganizm, Çok tanrılı dinler, nihayetinde Hristiyan ve Müslüman olmalarından sonra taşıdıkları ortak kültür öğeleri belgelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ermeni, Süryani, Ortodoks, Geçiş Törenleri, Bayramlar, Yeşilköy, Gayrimüslim

Master Thesis by: Aslı Emanet Ozer

Title of the Thesis: Lifecycle Holiday Blessing Ceremonies of Non Muslim Communities Who Lives in Yesilkoy Istanbul

ABSTRACT

This study is a fieldwork for non-Muslim communities' life cycle events, holiday, blessing ceremonies in Yeşilköy quarter of Bakırköy district of Istanbul city. Convenience of the area geographically and proportion of its population was effective for this selection.

Armenian Apostolic Community and Assyrian Community have many folklore materials. However, because of the age range (higher than 65) and decreasing of their populations, Greek Community and Latin Catholic Community are not eligible for fieldwork. Therefore, documentation is confined by Assyrian and Armenian communities.

Both communities are examined in this study are in Christian Orthodox Church. However, they have some differences from each other and other orthodox churches. They use different calendar systems. Consequently, same events of holidays falls on different days for Armenians and Assyrians. Historical and ethnical based holidays are examined separately for each community.

Base of life cycle events are, birth, baptism, marriage, death; base of holidays are, religious and ethnical holidays in this study. Blessing ceremonies are integrated to religious ceremonies due to urbanization. Attachment sections of the study have some pictures about some of these events.

This study analyzes some components of a common culture the people who lived in Anatolia and shared same piece of earth, Paganism, Polytheism through Christianity and Islam. **Keywords:** Armenian, Assyrian, Orthodox, life cycle events, holidays, Yeşilköy, non- Muslim

ÖNSÖZ

Çalışmama başlarken, tıpkı çocukluğumdaki gibi güler yüzlü, kanaatkâr insanlarla dolu olan Yeşilköy'ü, tüm ülkede görmek arzusundaydım. Çeşitli dini ve etnik grupların yan yana, tevazu ve huzurla yaşadığı bu yer ideal bir vatan kesitiydi. O gün için yalnızca Hristiyan başlığı altında topladığım cemaatlerle ilgili çok az bilgiye sahiptim. Çalışmama nereden başlayacağıma karar vermekte bile zorluk çektim. Yeşilköy Muhtarı Sayın Bülent Yurtsever, beni doğru insanlara ulaştırdı.

Gittiğim her ortamda, her evde muhabbet ve ilgiyle karşılandım. Sorduğum sorulara samimiyetle cevap verildi. Dini takvime aşına olmadığını bilen kılavuz kişilerim, beni her tören için özellikle arayıp davet ettiler. Kendilerinin katılamayacakları ortamlarda rahat çalışabilmem için çevrelerindeki herkese beni tanıttılar.

En büyük sıkıntım ise Rum cemaatine ulaşamamak oldu. Yeşilköy'de sürekli yaşayanlar, kutlama ritüellerinden uzaklaşmış, oldukça yaşlı insanlardı. Daha genç olanlar ise, Yeşilköy'de yaşasalar bile, Rum cemaatin daha yoğun yaşadığı bölgelerde sosyal yaşamlarını sürdürüyorlardı. Bu durum önceleri üzücü gelse de ne kadar doğru bir çalışma yaptığımı anlamamı sağladı. Yeşilköy'ü kuran Rum cemaat bugün tüm izleri ve ritüelleriyle buradan ayrılmıştı. Birkaç anı ve turizm kitabında fotoğraf olarak kalmışlardı. Yaptığım çalışma bugün Yeşilköy'de yaşayan cemaatin, yaşamlarının bir kısmını kayıt altına alma konusunda küçük bir adım oldu.

Çalışmamı Halkbilimi araştırma yöntemlerinden “Sahada Derleme Yöntemi” ile yaptım. Tören bütünlüğünü bozmamak için, tören sırasında aldığım notları, tören sonrasında kılavuz kişilerimle paylaştım. Törenin özelliğine göre, gözlem veya mülakat tekniklerini; bazen aynı tören için her iki tekniğin çeşitli uygulamalarını kullandım. Doğrudan gözleme imkânı bulamadığım az sayıda kutlama ve tören için yine kılavuz kişilerden ve bu konular üzerinde daha önce çalışmış olan araştırmacıların eserlerinden yararlandım.

Hiç bilmediğim bir denizde yüzmeye karar verdiğimde bana güvendiğini söyleyen, sonsuz sabır ve hoşgörüsüyle beni hep destekleyen, kısıtlamadan, zorlamadan yönlendiren, bilimsel anlamda bana yeni ufuklar açan tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Selma Sol'a öncelikle teşekkür etmek istiyorum. Ardından bir eş ve bir anne olmanın getirdiği sorumlulukları anlayışla karşıladığı için, teşekkürle yetinmiyor, kendisine minnetimi de dile getiriyorum. Okul yıllarından beri akademisyen ve bilim adamı kelimelerinin, benim lügatimde tam karşılığı olan Prof. Dr. Recep Duymaz'a, bilimsel anlamda atmış olduğu sağlam temeller için teşekkür ederim.

Bana sıkılmadan cevap veren, evini açan Semra Abacı, Valentin Başbüyük ve ailelerine; tarihi ve hukuki süreci anlamamda büyük katkısı olan Murat Bebiroğlu'na, dini terminolojiyi anlama konusunda yaşadığım sıkıntılarda çevirileriyle yardımcı olan İshak Bıçakçı'ya, Ohannes Karabetyan'a, tüm bu değerli insanlarla tanışmamı sağlayan Bülent Yurtsever'e, en önemlisi, kendimi tanıtır tanıtılmaz, her türlü yardım için gönüllü olan sevgili Yeşilköy halkına teşekkürü borç bilirim.

Keşiflerle dolu bu yolculukta bana destek olan eşim, çocuklarım, annem, babam ve ablama ömür boyu minnettarım.

Aslı Emanet ÖZER

İstanbul 2009

KISALTMALAR

a.g.k.: Adı geçen kitap

a.g.m. Adı geçen makale

Erm. : Ermenice

Ermeni: Yeşilköy Ermeni Apostolik Cemaati

s.: Sayfa

Sür. : Süryanice

Süryani: Yeşilköy Süryani Kadim Ortodoks Cemaati

Yeşilköy: İstanbul İli, Bakırköy İlçesi, Yeşilköy semti

İÇİNDEKİLER

ÖZET	1
ÖNSÖZ.....	İİİ
KISALTMALAR	V
1.GİRİŞ.....	1
1.1. YEŞİLKÖY'ÜN VE CEMAATLERİN TARİHÇESİ.....	2
1.1.1.YEŞİLKÖY'ÜN TARİHÇESİ	2
1.1.2. CEMAATLERİN YEŞİLKÖY'DEKİ TARİHÇELERİ.....	6
1.1.2.1.ERMENİLER.....	6
1.1.2.2. RUMLAR	7
1.1.2.3. SÜRYANİLER	8
2. CEMAATLERİN TÖRENLERİ.....	10
2.1. ERMENİLER	10
2.1.1.ERMENİ BAYRAMLARI.....	10
2.1.1.1.Dini Bayramlar	12
2.1.1.1.1.Yılbaşı Gağant	12
2.1.1.1.2.Doğuş Bayramı	12
2.1.1.1.3.Tapınak Sunusu Yortusu Diyarınntaraç	13
2.1.1.1.4. Büyük Oruç'a Giriş Kutlaması.....	13
2.1.1.1.5. Büyük Oruç, Büyük Hafta ve Paskalya Bayramı	14
2.1.1.1.5.1. Paskalya Çöreği.....	17
2.1.1.1.5.2. Yumurta Boyama	18
2.1.1.1.6. Göge Yükseliş Hampartsum	18
2.1.1.1.7. Gül Yortusu Vartavar	19
2.1.1.1.8. Meryem Ana Yortusu.....	20
2.1.1.2 Milli Bayramlar	21

2.1.1.2.1. Haç Yortusu Khacverats	21
2.1.1.2.2. Alfabe Bayramı Tarkmançats	21
2.1.1.2.3. Vartanants.....	22
2.1.1.3. Aziz Günleri	22
2.1.1.3.1. Aziz Sarkis	22
2.1.2. ERMENİ GEÇİŞ TÖRENLERİ.....	23
2.1.2.1. Doğum	23
2.1.2.2. Vaftiz	23
2.1.2.3. Evlilik	26
2.1.2.3.1. Evlilik Öncesi Uygulamalar	26
2.1.2.3.1.1. Kız İsteme	26
2.1.2.3.1.2. Nişan.....	26
2.1.2.3.1.3. Giysi Kutsaması	27
2.1.2.3.2. Tören Sırasındaki Uygulamalar	27
2.1.2.3.2.1. Kutsanma	27
2.1.2.3.2.2. El Verme ve Taçlandırma	28
2.1.2.3.3. Tören Sonrası Uygulamalar	28
2.1.2.4. Ermeni Defin Gelenekleri.....	29
2.2. SÜRYANİLER.....	30
2.2.1. SÜRYANİ BAYRAMLARI	30
2.2.1.1. Süryani Dini Bayramları	31
2.2.1.1.1. Tapınağa Sunuş Bayramı Maeltö	31
2.2.1.1.2. Göğe Yükseliş Kutlaması Suloko	31
2.2.1.1.3. Kutsal Ruh Yortusu Rışeş	31
2.2.1.1.4. Doğuş Bayramı İdo Dmavlodö	32
2.2.1.1.5. Ninova Orucu.....	32
2.2.1.1.6. Büyük Oruç ve Paskalya Bayramı.....	32
2.2.1.1.6.1. Kliçe	34
2.2.1.1.6.2. Sütlaç	35

2.2.1.1.6.3. Lebeniye	35
2.2.1.1.7. Tecelli Bayramı.....	36
2.2.1.2. Azizler İçin Yapılan Kutlamalar	36
2.2.1.2.1. Vaftizci Yahya Günü.....	37
2.2.1.2.2. Aziz Stefanos Günü.....	37
2.2.1.2.3. Aziz Petrus ve Aziz Pavlus Günü.....	37
2.2.1.2.4. Peygamber Mor İliyo Günü	37
2.2.1.3. Meryem Ana Anma Günleri.....	37
2.2.2. SÜRYANI GEÇİŞ TÖRENLERİ	38
2.2.2.1. Doğum	38
2.2.2.2. Vaftiz	38
2.2.2.3. Evlilik	40
2.2.2.3.1. Düğün Öncesi Gelenekler	41
2.2.2.3.1.1. Kız İsteme ve Söz Kesme.....	42
2.2.2.3.1.2. Nişan.....	43
2.2.2.3.2. Düğün Sırasında Gelenekler	44
2.2.2.3.2.1. Kına Gecesi.....	44
2.2.2.3.2.2. Damat Hamamı	45
2.2.2.3.2.3. Gelin Hamamı	45
2.2.2.3.2.4. Dini Nikâh ve Düğün.....	45
2.2.2.3.3. Düğün Sonrası Gelenekler	47
2.2.2.3.3.1. Düğün Sonrası İlk Sabah	47
2.2.2.3.3.2. Gelin Gezdirme	47
2.2.2.4. Süryani Ölüm ve Defin Gelenekleri.....	48
2.2.2.4.1. Hasta Yağı	48
2.2.2.4.2. Ölüm Öncesi İnanışlar	49
2.2.2.4.3. Ölüm ve Sonrası.....	49
2.2.2.4.4. Cenaze.....	51
3. SONUÇ.....	52

KAYNAKÇA.....	55
SÖZLÜK.....	58
EKLER	62

1. GİRİŞ

Yeşilköy çeşitli etnik ve dini grupların bir arada yaşadığı bir semttir. Çok geniş bir coğrafyaya dağılarak uzun sürede yapılabilecek araştırmalar, burada kısa sürede tamamlanabilir. Ancak çalışmayı kolaylaştıracak etnik ve coğrafi unsurlar bugüne kadar değerlendirilmemiştir. Yeşilköy’de, soyut kültürel mirasın korunmasına yönelik hiçbir çalışma yapılmamıştır. Çalışmaya başlarken yola çıkılan düşünce, bölgenin Halkbilim açısından incelenmemiş olması problemine çözüm bulmaktır. Soyut kültürel mirasın korunması ve kayıt altına alınması projesine çok yönlü bir katkı sağlanmıştır.

Bu bölgeyi incelerken, sahada derleme metodlarından yararlanıldı. Grupların yaşattığı uygulamalar esas alındı. Hatıralarda kalan, artık uygulanmayan bazı ritüeller, görüşmeler sırasında dile getirildiyse kayda geçirildi.

Halkbilimi araştırma yöntemlerinden Performans Teorisi analiz yöntemi temel alınarak, güncel ve sürekli gelişen, değişen ritüeller incelendi. Mümkün olan her ritüel için doğal ortamda gözlem tekniği, gözlemin mümkün olmadığı ortamlar için kılavuz kişilerle yapılan yönlendirilmemiş mülakat tekniği tercih edildi.

Kılavuz kişiler dışında, bazı ritüellerde etkin görevi olan kişilerle, yönlendirilmiş mülakat yapıldı. Gözlem veya mülakat yoluyla ulaşılması mümkün olmayan bazı tarihi ve dini bilgiler için çeşitli kaynaklardan yararlanıldı.

Yeşilköy’ün, araştırmanın yapıldığı yıl olan 2009 yılına ait geçiş, kutlama ve bereket törenlerine ait örnekler, araştırma kapsamına giren cemaatler için tek tek gözlemlenip kayıt altına alındı. Süryani Kadim ve Ermeni Resuli Cemaatleri’ne ait güncel tören uygulamaları, tarihsel gelişim süreçleri de eklenerek çalışmaya dâhil edildi. Rum cemaati incelenemediği halde, Rum Cemaatine ait olan denizden haç çıkarma törenine, diğer cemaatlerin de katkısıyla gerçekleştirildiğinden, çalışmada yer verildi.

1.1. YEŞİLKÖY'ÜN ve CEMAATLERİN TARİHÇESİ

1.1.1. Yeşilköy'ün Tarihçesi

Yeşilköy'de yerleşim Bizans döneminde başlamıştır. Rivayete göre, dönemin Bizans İmparatoru, M.S. 33 yıllarında taşlanarak öldürülmüş **Aziz Stephanos'a** ait kalıntıların Filistin'de bulunmasını sağlayarak İstanbul'a getirtmiş. Ancak Papa kalıntıların Vatikan'a getirilmesini istemiş. Bir gemiyle yola çıkarılan kalıntılar Yeşilköy açıklarında fırtınaya yakalanmış. İki hafta süren fırtına boyunca kalıntılar Yeşilköy sahilinde kurulan çadırda bekletilmiş. Kalıntıların bekletildiği bu yere daha sonra **Aziz Stephanos** adına bir manastır inşa edilmiş. Zaman içinde manastır çevresinde bir balıkçı köyü gelişmiş.²

Geç Bizans ve Roma döneminde de sayfiye olarak kullanılan köy, Halife Süleyman döneminde komutan **Mesleme**'nin yaptığı üçüncü Arap kuşatmasında tahrip edilmiştir.³

4. Haçlı Seferleri sırasında Latin orduları karargâhlarını burada kurmuş, Yeşilköy'de ayin düzenlemişlerdir.(23 Nisan 1203)

Evliya Çelebi Seyahatname'sinde Yeşilköy'den şöyle bahseder:

“Ayastefanos kasabası: Madyan oğlu Yorgo İstanbul'u yaptığı zaman oğlu Ayastafan dahi bu şehri yaptığı için ondan bozma olarak buraya Ayastafanos derler. Deniz kıyısında Bostancıbaşı hükmünde bir subaşılıktır. Bir yasaççı kolluğu vardır. Eyüp mollasının nahiyesi hükmündedir. Şimdi 500 memur evli bir Rum kasabasıdır.

² Doğan Kuban, *İstanbul Bir Kent Tarihi Bizantion, Konstantinopolis, İstanbul*, 2. Basım, İstanbul, 2000, s.109

³ Uğur- Gül, *Kitab'üt-Tarih-i Kühn'ül Ahbar*, Cilt 1-2, Kayseri 1997, s. 44

Bir zaviyesi, bir küçük çarşısı, iki kilisesi vardır. Havası çok güzeldir bütün arkadaşlar gemiden çıkarak burada misafir olduk. Sabahleyin yaya olarak kıyıda kuzey tarafına giderek üç saatte İskender Çelebi Bahçesi'ne vardık. “⁴

Ünlü tarihçi **Hammer**, 1822'de Peşte'de yayınlanan 2 ciltlik "İstanbul ve Boğaziçi" adlı kitabında Yeşilköy'den bahseder. Bir sayfiye yeri olmasından dolayı burada pek çok köşkün bulunduğunu ve 20-30 yıldan beri burada oturan, saray doktoru **Lorenzo Voccidi'nin** deniz kıyısında bahçeli bir villası olduğunu yazar.⁵

Bu yüzyılda İstanbul'da bulunan Amerikalı deniz subayı **David Porter**'da Yeşilköy'den bahseder. Yazdığı mektupları daha sonra kitap haline getirerek New York'ta bastırır. **Constantinople and its Environs** adlı eserindeki yirmi sekizinciden otuz dördüncüye kadar olan mektuplarını Yeşilköy'den yazmıştır.⁶ 25 Aralık 1833'te, Pera'dan yazdığı otuz yedinci mektupta ise uzun uzun Yeşilköy'ü anlatır.⁷

1855'de Paris'te yayınlanan **Voyage a Constantinople** adlı gezi anılarında **Jacques Boucher de Perthes**, Yeşilköy'den harikulade görünümü olan bir köy olarak söz etmekte; Yeşilköy'den İstanbul'a uzanan sahil şeridinde devlete ait büyük binalar, cephanelikler, kışlalar ve bahçe içinde evler gördüğünü yazmaktadır.⁸

1850'lere kadar, gezme, dinlenme ve avlanma amacıyla gelen ve oldukça uzak kabul edilen Yeşilköy, bu yüzyılın ortalarından itibaren canlanmaya başlamıştır.

⁴ <http://www.archive.org/details/evliyaalebisey02evliuoft> Mehmet Zillioğlu, *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, 2. Cilt, s.68

⁵ Turgay Tuna, *Deniz Fenerinin Işığında Ayastefanos* 2006, İstanbul, Hammer, *İstanbul ve Boğaziçi*, Peşte, 1822, s.32

⁶ David Porter, *Constantinople and its Environs*, New York, 1835,s.143-258

⁷ David Porter, a.g.k., s,300-323

⁸ Jacques Boucher de Perthes, *Voyage a Constantinople*, Paris, 1855, s.134

1852 başlarında Boğaz'dan Yeşilköy'e düzenli vapur seferleri konmuş, 1870 yılında demiryolu çalışmaya başlamış ve bir istasyon binası kurulmuştur. Ulaşım imkânları arttıkça semte yerleşen aileler de artmıştır.

II. Mahmut ve daha sonra Sultan Abdülmecit de padişahlığı zamanında yanında oğulları Abdülhamit ve Reşat Efendi, kızı Fatma Sultan ile dinlenmek ve İmparatorluk tesislerini gezmek amacı ile Yeşilköy'e gelmişlerdir. Buraya geldiklerinde Barutçubaşı **Dadyan** Konağı'nda kalmışlardır.⁹

Uzun yıllar boyunca İstanbul'un seçkin aileleri Ayamama Deresi civarındaki sülün yataklarında avlanmak için bu balıkçı köyüne av köşkleri kurmuşlardır. Temiz ve serin havası ile sağlık problemleri yaşayanlara da derman olmuştur. Deniz hamamları, yani plajlar moda olduğunda ise yine sayfiye yeri olarak kullanılmıştır. Selaniki Tarihi'nin ilk üç sayfası, av için Ayastefanos'a gelen Kanuni Sultan Süleyman'ın Ayamama'nın sel yüzünden taşmasıyla, tam da bugünkü Ataköy semtinin bulunduğu yerde boğulma tehlikesi atlattığını anlatır.¹⁰

Yeşilköy tarihinde yer alan en önemli olay, Osmanlı tarihinde ‘‘Ayastefanos Muahedesi’’ olarak anılan antlaşmanın, 3 Mart 1878 de burada imzalanmış olmasıdır. Tarihte ‘‘Doksan üç Harbi’’ olarak bilinen 1877-78 Türk-Rus savaşı sonunda bugünkü Yeşilköy'de Osmanlı ve Rus elçileri arasında imzalanan bu antlaşma, Osmanlı Devleti için çok ağır hükümler içermektedir.¹¹

Yeşilköy, İstanbul'un o dönemdeki yerleşim alanlarının dışında olması sebebiyle savaşlarda kamp alanı olarak kullanılmıştır. Balkan savaşı sırasında da askeri kamp olarak kullanılır. Ancak kötü koşullar sebebiyle salgın hastalıklar başlar. Bölge

⁹ Kevork Pamukçıyan, *İstanbul Yazıları*, İstanbul, 2002, s.128

¹⁰ Tarih-i Selaniki, Toronto Üniversitesi Nüshası No: ACL-2851, İstanbul Matbaa-i Amire, 1864, s. 32

¹¹ Turgay Tuna, a.g.k., s.110

halkı hastalıklara yakalanmamak için kaçar. Üç bine yakın insan tifüs kolera ve dizanteriden ölür. Birçoğu defnedilemeden kırlık bölgelerde vahşi hayvanlara, çürümeye terk edilir. Balkan savaşı yıllarında yaşanan, imkânsızlıkların ve yoksulluğun getirdiği bu felâket, Yeşilköy tarihinin en kara sayfalarından birini oluşturması açısından önemlidir.

Yeşilköy'ün isim babası olduğu rivayet edilen Halit Ziya Uşaklıgil Büyükkada'daki evinden ayrıldıktan sonra Yeşilköy'e yerleşmiştir. 1945 yılındaki vefatına kadar Yeşilköy'de yaşayan Uşaklıgil; özellikle "Kırk yıl" adlı eserinde Yeşilköy'den etraflıca bahseder.¹²

Tarihinde, çeşitli kültürler için bir mola yeri olmuş olan Yeşilköy, yıllar içinde balıkçı kasabası kimliğinden sıyrılmış, nüfusu artmıştır. Bugün Yeşilköy'ün nüfusu, yaklaşık 28.000 kişidir. Bu nüfusun yaklaşık 5000'i Süryani, 8000'i Ermeni, 50'si Rum, 150'si Latin Katolik'tir.¹³

Rum nüfusun önceki yıllara oranla hızla azalmasının sebebi 6-7 Eylül 1955'te yaşanan olaylardır. Bu olaylar sonrasında Rum nüfusun büyük bir bölümü, malvarlıklarını geride bırakarak göç etmiştir. Bu karışık dönemde bile Yeşilköy halkı birbirine sahip çıkmış, Zeytinburnu'ndan gelen saldırganlara karşı komşularını korumuştur.¹⁴

Yeşilköy sokaklarında kendini gösteren sakin, samimi, seçkin hayat köklü bir geleneğin ürünüdür. Azınlık hakları, Fatih Sultan Mehmet döneminde ilki yazılan Nizamname'ler, ardından Lozan Antlaşması ile belirlenmiştir. Yeşilköy'de ise yasalara gerek olmaksızın süregelen sevgi, saygı ve hoşgörü takdire şayandır.

¹² Halit Ziya Uşaklıgil, *Kırk Yıl* 2. Basım İstanbul 2008

¹³ Yeşilköy Muhtarı Bülent Yurtsever'den alınan bu bilgi, kendisinin tahmin ve gözlemlerine dayalıdır.

1.1.2. Cemaatlerin Yeşilköy'deki Tarihçeleri

1.1.2.1. Ermeniler

İlki Fatih Sultan Mehmet zamanında düzenlenen nizamnamelerle hak ve zorunlulukları belirlenen gayrimüslimler, mezhep ayrılıkları yüzünden kendi aralarında da zaman zaman çatıştılar¹⁵. Katolik Ermeniler ve Apostolik Ermeniler bu yüzden uzun yıllar Osmanlı'nın hakemliği ile yaşadılar. 1698 yılında III. Selim tarafından Fransa'dan çağırılan bir mühendis yardımıyla Bakırköy'de, bugün Ataköy semti içinde kalan bölgede bir Baruthane yaptırılır. Ancak henüz deneme aşamasında, fabrika arazisindeki akarsu debisinin, çarkları döndürmeye uygun olmadığı, hatta çarkların işlemediği görülür. Sivas'ta değirmen ve saat çarkları tamir eden **Arakel Dadyan**'ın ünü, III. Selim'e kadar gelir ve kendisine bu çarkları düzeltme işi verilir.

Kendi tasarımı olan çarkları kurarak Baruthane'yi işler hale getiren **Arakel Dadyan**, daha sonra Küçükçekmece Azatlı Baruthane'sini, Eyüp Feshane'sini ve daha pek çok fabrikayı kurmakla görevlendirilir. Hepsinde de başarılı olarak padişahın lütuflarına mazhar olur. Çıraklıktan yetiştiği halde, muazzam başarılı olan **Arakel Dadyan**, iki oğluna mühendislik eğitimi aldırır. Aile üç asır boyunca Osmanlı Devleti'nin Barutçubaşı'sı görevini sürdürür. Barutçubaşı **Hovahannes Dadyan**'a Sultan II. Mahmut tarafından fesinin üzerinde altın Osmanlı tuğrası taşıma imtiyazı verilmiş, ailenin hiçbir ferdinden vergi alınmamış, Ataköy'den Florya'ya kadar olan arazinin tamamı kendisine bahşedilmiştir.

¹⁴ Kevork Pamukçyan, a.g.k., s.10

¹⁵ Murat Bebiroğlu, *Osmanlı Devleti'nde Gayrimüslim Nizamnameleri*, İstanbul, 2008

Dadyan ailesi artan işgücü ihtiyacını karşılamak üzere Anadolu'da kalan akraba ve yakınlarına başvurmuş, onların da İstanbul'da yerleşip iş sahibi olmalarını sağlamıştır. Osmanlı barutunun kendi barutlarından kaliteli olduğunu gören Avrupalılar **Hovahannes Dadyan'a** kendileri için çalışması teklifini götürdüklerinde *"Ben Türk sevgili yurdunda doğmuş ve onun iyilikleriyle beslenmiş bir kulum, hizmetlerim velev pek cüzidir."* cevabını alırlar. Bunun üzerine 1845 yılında Sultan Abdülmecit **Hovahannes** Bey'e "Dile benden ne dilersen" demiş, fakat **Hovahannes** Bey *"Devletlûm sizden tek arzum her gün fakirlere et ekmek dağıttığım Surp Pırgiç Hastahanesi'nde bana yardımcı olmanızdır"*¹⁶ demiştir. Bunun üzerine bir ferman hazırlanarak Osmanlı Devleti yıkılana kadar devlet tarafından her gün hastahaneye et ve ekmek yardımı yapılmıştır. Kendilerine bağışlanan arazi üzerinde yerleşen ve göç edenlere de buralarda yer gösteren **Dadyan**'lar Yeşilköy'deki Ermeni nüfusun çoğalmasını sağlamışlardır.¹⁷

1.1.2.2. Rumlar

İstanbul'un fethi sırasında, Fatih'in heyecanla atını sürdüğü sulara balıkçılık yaparak yaşayan Rumlar, buradaki varlıklarını, düzenlerini hiç değiştirmeden asırlarca sürdürürler. Ancak diğer yerleşimcilerin gelişi, Ayamama deresi çevresindeki sülün av sahalarından faydalanmak için kurulan av köşkleri, tarihi yarımada ve çevresindekilerin burayı sayfiye olarak kullanması gibi sebeplerle balıkçı kasabası tabiri değişime uğrar. Yüzyıllar süren politik çalkantılar, mübadeleler sonucu Yeşilköy'deki ilk yerleşimciler olan Rumlar bu gün hemen hemen cemaat niteliğini yitirmiş gibidir. Hatta Rum İlkokulu resmi olarak açık gözükmesine rağmen, öğrenci bulunamadığı için kapanmıştır.

¹⁶ <http://www.surppirgic.com>

¹⁷ Kevork Pamukçıyan, *Zamanlar, Mekanlar, İnsanlar*, İstanbul, 2003, s. 127

1.1.2.3. Süryaniler

Süryaniler, tarihte Kenanlılar, Aramiler, Sur'lular olarak anılan eski Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının günümüzdeki temsilcileridir. Tarih boyunca site devletleri şeklinde yaşamış bu uygarlık Anadolu'ya derin izler bırakmıştır.¹⁸

1942 yılında yürürlüğe giren Varlık vergisi ve Anadolu'da ağırlaşan şartlar yüzünden Doğu Anadolu Bölgesi ağırlıklı olmak üzere tüm Anadolu'daki özellikle Mardin, Diyarbakır, Elazığ gibi illerdeki Süryaniler göç etmeye başladılar. 1960'ta başlayan, giderek yoğunlaşan bu göç sürecinde önce İstanbul'a, oradan yurtdışına göç ettiler. Bir kısmı kendilerine kucak açılan, iş imkânı buldukları yerlerde kalmayı tercih ettiler.

Milli mücadele sırasında Ankara Garı'nda Mustafa Kemal'i karşılayan Süryani Patrik İlyas Şakir, desteklerini bildirmiştir. Lozan Antlaşması için kendilerine fikir sorulduğunda ise “ *Süryani Kadim toplumu azınlık değildir, hiçbir ek hak talep etmiyoruz, kaderimiz sonsuza dek Türk Milleti ile beraber kalacaktır*” cevabını vermişlerdir.

Kendilerini Anadolu'ya ait gören bu halk, Kutsal Kitapları İncil'de yer alan “yaşadığınız ülkenin idarecilerine daima itaat ediniz”¹⁹ emrini yerine getirmiştir. İbadethane sorunu bulunmayan Yeşilköy, bu barışçıl halka 1950'li yıllardan itibaren

¹⁸ Yakup Bilge, *Süryaniler, Anadolu'nun Solan Rengi*, İkinci Basım, İstanbul, 1996,s. 26

¹⁹ Yeni Ahit Romalılar 13:1-7

kucak açmıştır.²⁰ Bakırköy İstanbul'da kalmayı tercih edenlerin, öncelikli yerleşim bölgeleri olur.

Latin Katolik cemaatinin sayı olarak az olması nedeniyle, kiliseyi ortaklaşa kullanmaktadırlar. Ortodoks kilisesi ve Katolik Kilisesi farklı takvim kullandıkları için²¹ kutlama ve bayramları çoğunlukla farklı tarihlere denk gelir. Süryani Kadim ve Ermeni Resuli Kiliseleri Ortodoks olmasına rağmen bazı bayram günleri farklıdır. Ayin ve düğün vaftiz gibi törenleri de farklı saat uygulamalarıyla çözerler.

Süryani cemaati, gelenek ve göreneklerine son derece bağlı, aile ve cemaat kültürünü kuvvetle yaşatan bir cemaattir. Türkiye'de yaşayanlar da, yurtdışında yaşayanlar da maddi olarak güçlüdür. Çocuklarının eğitimine son derece önem verirler. Azınlık statüsünde olmadıkları için Süryanice eğitim verilmemektedir. Kurdukları genç ve kadın kollarıyla yemek, dil, tarih bilincini geliştirmeye çalışırlar.²²

²⁰ Talip Atalay, "Lozan Antlaşması Öncesinde ve Sonrasında Süryani Eğitim Kurumları", *Süryaniler, İstanbul* Mart 2005, s. 63

²¹ İbrahim Özcoşar, *Antakya Süryani Kadim Kilisesi Patriklerinin Özgeçmişi*, İstanbul, 2006, s.9

2. CEMAATLERİN TÖRENLERİ

2.1. Ermeniler

Hristiyan dünyasında mezhep karmaşalarını, uygulamadaki farklılıkları engellemek için çeşitli toplantılar düzenlenmiştir. Bu toplantılara **konsül** adı verilir. 325 İznik, 381 İstanbul, 431 Efes, 449 Efes, 451 Kadıköy, 553 İstanbul, 787 İstanbul, 869 İznik konsülleri sonrasında ayrışmanın telafi edilmesi güç boyutlara vardığı görülmüş çeşitli kiliseler kurulmuştur.

Ermeni Kilisesi, Milli bir kilisedir. 301 yılında tüm Ermenilerin Hristiyan olmasını sağlayan **Gregoir'a** atıfla, Ermeni Gregoryen Kilisesi de denir. Ruhani Başkanına **Katalikoz** denir ve Ermenistan **Eçmiyadzin**'de birinci derecede, Beyrut'ta ikinci derece temsilcisi bulunur. İstanbul ve Kudüs'te **Patrik** bulunur. İlk üç konsülde alınan kararları kabul eder. Hz. İsa'da, insani ve ilahi tabiatın birleşip, "monofizit" yani tek bir tabiat oluşturduğunu kabul eder. Papanın şaşmaz otoritesini reddeder. "Son Yağlama" uygulamasını kabul etmez. Komünyon törenlerini mayasız ekmek ve susuz şarapla yapar. Psikoposlar evlenemez.²³

2.1.1. Ermeni Bayramları

Halk bayramları, toplumların geçmişini, gelecekle ilgili beklentilerini sembolik olarak ifade etmesidir. Bayramlar, toplumların binlerce yıllık geçmişlerini, yaşam süreçlerini, bugünkü durumlarını yansıtır.

Ermeni halk bayramları da bir anlamda halkın ürettiği ve kuşaktan kuşağa aktardığı gelenek, kültür ve tarih birikimi ile yaşam felsefesinin toplamıdır. Bugün

²² Aziz Koluman, *Orta Doğu'da Süryanilik*, 2. Baskı, Ankara, 2002, s.130

²³ Aziz Koluman, a.g.k., s.20

kutlanan Ermeni bayramlarının ve yortularının kaynağı antik dönemlere, belki de daha öncelerine kadar uzanır.²⁴

Doğayı tanımaya ve anlamaya çalışan insan, inanç yolculuğu sırasında çözemediği doğa olaylarına hayranlık duymuş, onlara tapmıştır. Toplumsal bayramlar, tarih öncesi zaman diliminde güneş, ateş, su ve toprak tapınmasına; Paganlık döneminde totemlere, çoktanrıcılıkta doğal ve doğaüstü olay ve güçlere adanırlar. Yaşam kaynağı olan toprağın, işleme, ürün alma dönemleri özellikle önemlidir.²⁵

Ermenilerin 301 yılında Hristiyanlığı resmen kabul edişinden sonra ise, bayramlar, yeni dine uyarlanmaya, Hristiyanlıkla bağdaştırılmaya çalışılmış, sırasıyla Doğuş, Tapınak Sunusu, Aziz Sarkis, Büyük Oruç'a Giriş, Dallar Bayramı, Diriliş, Paskalya, Göge yükseliş, Meryem Ana Yortusu, **Vartavar**, Kutsal Haç ve daha pek çok yortular, kilise tarafından kabul edilmiştir. Halk tarafından da benimsenerek 17. yüzyıldan beri kutlanmıştır. Hristiyanlık, geleneksel Ermeni bayramlarını kendi kalıplarına göre şekillendirirken, ona koşut olarak halk kültürü de kendi göreneklerini sürdürdü. Sonuçta, örneğin, çok tanrılı dönemin ateşe tapınma, **Mihr** kültürünün yerine **Diyarnıntaraç'ı**, ya da halk dilinde söyleniş şekliyle **Dermdez'i** getirdi.²⁶ Böylece binlerce yıllık geleneği yok saymadan, yeni gelenekler üretmeyi başardı. Eski ve yeni aynı potada eritilerek hem etnik ve tarihi kimlik hem de inanç korundu.²⁷

²⁴ [http:// www. Lraper.org/main](http://www.Lraper.org/main)

²⁵ Mircae Eliade, *Dinler Tarihine Giriş*, İstanbul, 2003, s. 243

²⁶ Mircae Eliade, a.g.k., s. 155

²⁷ <http://www.hyetert.com>

2.1.1.1. Dini Bayramlar

2.1.1.1.1. Yılbaşı *Gağant*

Ermenilerin yılbaşına verdikleri addır. **Gağant**, zengin bir ziyafet sofrasıyla eş anlamlıdır. Bütün aile bir araya gelir ve gece yarısına dek sofrada birlikte olunur. İstanbullu Ermeniler, yılbaşı için günler öncesinden alışverişe başlarlar. Zeytinyağlı yaprak ve midye dolması, topik, hindi ve **anuş abur** (aşure) yılbaşı sofrasının vazgeçilmez yiyecekleridir. En büyük coşkuyla kutlanan bayramlardan biridir.

Yılbaşının ertesi günü, işyeri sahipleri, önceki gece ne kadar uzun ve uykusuz geçmiş olursa olsun, iş yerlerini bir iki saatliğine açar ve bir narı kırarak tanelerini etrafa serperler. Yeni yılın ilk sabahında kırılan narın yıl boyunca bereket getirdiğine inanılır.

2.1.1.1.2. Doğuş Bayramı

Ermeniler Doğuş Yortusu'nu yani Noel'i 6 Ocak'ta kutlarlar. 5 Ocak gecesi çocuklar şarkılar söylerler ve Hz. İsa'nın doğumunu müjdelerler. Çocuklara bahşiş ve hediyeler verilir.

Melken, Kaslar ve **Bagdasar**, Hz. İsa doğduktan hemen sonra hediyelerle onu ziyarete gelen üç çobandır. Bu çobanların anısına yine hediyeler verilir.

Doğuş Yortusu'nda aile bir araya gelir ve o gün akşam yemeğinde mutlaka balık yenir. Katolik Ermeniler ise Doğuş Yortusu'nu, diğer Katolikler gibi, 24 Aralık'ı 25'e bağlayan gece ve 25 Aralık'ta kutlar.

7 Ocak sabahı bolluk ve bereket getirdiğine inanılan nar, evlere, işyerlerine serpiştirilir.

2.1.1.1.3. Tapınak Sunusu Yortusu *Diyarnıntaraç*

Hız. İsa Yahudi bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Dolayısıyla Eski Ahit'teki "İlk doğan her erkek çocuk Rabbe adanmış sayılacak"²⁸ emrine uyularak, İsa sünnet edildi ve kırk günlükken Kudüs'teki tapınağa götürüldü. Ermeniler, Hız. İsa'nın doğumunun 40. gününü ve tapınağa sunuluşunu 14 Şubat'ta kutlar.

Yortu arifesinde, günbatımında, kilisedeki kutsal sofranın üzerindeki mumdan alınan ışık, ellerinde mum tutan halka dağıtılır. Bu ışığın tüm uluslara yönelik olduğunu vurgulamak için doğu, batı, kuzey ve güneye dönülerek kutsama yapılır. Halk kilisede yaktığı mumu söndürmeden götürür ve evindeki mumu onunla yakar. Bu, o ailenin Hız. İsa tarafından aydınlatıldığını ifade eder. Ateş aynı zamanda Hız. İsa'nın mucizevî varoluşuna da işaret eder.

14 Şubat 2009'da kutlanan **Diyarnıntaraç**, halk arasında "ateş gecesi" olarak da bilinir. Bu Hristiyanlık öncesinde bir tür bahar karşılama, Hıdrellez törenidir.

Diyarnıntaraç adı, çok tanrılı dönemde Mihr ateş tanrısı, **Tir** adlı kader tanrısı ve kötü yazgıları gerçekleştiren **Grog** (yazgıcı) adına düzenlenen törenlerden kaynaklanır. Bu tanrılardan güzel kader dilemek için yapılan şenliklerle aynı günde kutlandığı için, **Tir** ismi **Terintas**, **Tiyarnintaras**, **Tiyarnıntaraç** şeklinde gelişmiş olmalıdır.²⁹

²⁸ Eski Ahit, Mısır'dan Çıkış, 13:1-16

²⁹ <http://www.archive.org/details/JamesFrazerMagicReligionAndScience>

2.1.1.1.4. Büyük Oruç'a Giriş Kutlaması

22 Şubat 2009'da yapılan bu kutlamada Ermeniler, Büyük Oruç'un arifesinde **Pun Paregentan** adı altında karnavalı kutlar. Günbatımıyla Büyük Oruç'a girilir. Bu tövbe dönemidir, amacı dua ve oruçla yürekleri sınavıp, inananları Diriliş Yortusu'na hazırlamaktır. **Pun Paregentan'da** yenir, içilir, eğlenilir. Herkes çeşitli kılıklara girip, komşularına, arkadaşlarına şakalar yapar.

Büyük Oruç 7 hafta (50 gün) sürer. Bu sürede hayvansal gıda alınmaz. Günde tek öğün, akşam duasından sonra, sadece sebze ve tahıl yenir. Düğün yapılmaz, eğlence düzenlenmez. Hemen her kilisenin özel günü vardır, buralarda ayinler yapılır, halk kiliseleri ziyaret eder. Büyük Oruç'ta dargınlar barıştırılır, yoksullara erzak yardımı yapılır. Dallar Bayramı'nın hemen ardından Büyük Hafta başlar ve mezarlık ziyaretlerinin yapılmasıyla, yedi hafta süren Büyük Perhiz dönemi son bulur.

2.1.1.1.5. Büyük Oruç, Büyük Hafta ve Paskalya Bayramı

Çok tanrılı dönemde, Ermeni Panteonu'nda **Aramazt**, **Mihr**, **Anahit** gibi baş tanrıların yanı sıra minik, ama doğüstü güçlere sahip bir totemcik yer alır. **Terap** adlı bu totemcik rengârenk paçavralardan yapılmış bir bez bebek, sıradan bir kukla olup yer yer Huri, Nuri, **Khuçgururig**, Cici-Mama gibi farklı isimlerle anılırdı. Bu totemcik adına yapılan **Terap** kutlamaları ise Dallar Bayramı gibi açık hava kutsamalarıydı. Bahara girişle başlar ve sonbaharda, yani **Khaçveratz** yortusunun denk getirildiği günlerde de son bulurdu.

Ermenilerin "Büyük Hafta"sı Pazartesiden başlayarak her gün, Hz. İsa'nın çarımha gerilmesi süreciyle ilgili önemli bir olayın anısı yaşatılır. Perşembe, Hz. İsa'nın son akşam yemeği günüdür. Aynı gün akşamüstü ruhaniler, kilisede küçük çocukların ayağını yıkar. İsa Peygamber, son gününde, sevgisinin ve alçakgönüllülüğünün bir simgesi olarak, havarilerinin ayaklarını yıkamıştır.

Perşembe, Hz. İsa'nın Romalı askerler ve Yahudi görevliler tarafından tutuklanması anısına gece yarısına dek ayin yapılır. Halk arasında bu gece "Ağlayış Gecesi" olarak bilinir. O akşam, yeşil mercimek yenir, mercimeğin Meryem Ana'nın gözyaşlarını simgelediğine inanılır.

Ermeniler, Paskalya Bayramı olarak bilinen Hz. İsa'nın Yeniden Diriliş Günü'nde, "*Kristos hariav i merelots*" (İsa ölümlerden dirildi) ve karşılığında "*Orhniyal e harutyun Kristos'i*" (Kutlu olsun İsa'nın dirilişi) diyerek bayramlaşır. Paskalya'da insanlar birbirlerine kırmızı yumurta armağan eder. Yumurtalar geleneksel olarak kırmızıya boyanır, ancak değişik renklerde boyanmış olanları da vardır. Yumurta dünyayı simgeler. Dış kabuk gökyüzünü, zarı havayı, akı denizleri, sarısı ise yeryüzünü simgeler. Kırmızı renk Hz. İsa'nın kanının tüm dünyanın kurtuluşu için aktığını gösterir. Paskalya'da ayrıca saç örgüsü biçiminde paskalya çöreği yapılır. Ertesi gün mezarlıklar ziyaret edilir. Kırk günlük oruç boyunca günde bir öğün sebze yemeği yenir ve su içilebilir. Hayvansal gıdaların tamamı yasaktır. Alkollü içecek tüketilmez, düğün yapılmaz. Küskünler barışır, açlar ve fakirlere yardım edilir. Yeşilköy'deki iki büyük kilise nöbetleşe ücretsiz yemek dağıtır. İnsanlar Hz. İsa'nın çektiği ıstırabı yaşamak ve ruhsal gelişimlerini tamamlayabilmek için vakitlerini ibadetle geçirirler.

Son hafta dini ritüellerin en yoğun olduğu dönemdir. Bayramdan önceki Pazar, "Dallar Bayramı" ile "Kutsal Hafta" başlar. Hz. İsa'nın çarmıha gerilmeden önce yaptığı Kudüs ziyaretinde ellerinde zeytin ve palmiye dallarıyla onu karşılayan köylüleri sembolize etmek amacıyla tüm cemaate dallar verilir. Kilise dallarla süslenir. Cemaat bu dalları evlerine götürür ve yıl boyunca bereket vermesi için saklar. 2009 yılında 5 Nisan gününde kutlanmıştır.

9 Nisan Perşembe gecesi "Son Akşam Yemeği", Fısıh Bayramı idi. Fısıh Bayramı Yahudi inanışlarından gelen eski bir gelenektir. Hz. Musa ve Firavun arasında geçen yarışmanın son aşamasını sembolize eder. Hz. Musa Firavun'a, en mükemmel kuzuyu kurban etmeyen ailelerin ilk erkek çocuklarının Tanrı tarafından

alınacağını söyler. Hz. Musa'ya inanlar kuzuları kurban eder ve kanlarını kapıya sürer. İnanmayanların çocukları ise felakete uğrar. "Passah", "Pasah" geçiş, geçmek demektir. Can alan melek inananların kapılarından "geçmiştir." Fısıh kutlaması işte bu günün anısına yapılır.

Hz. İsa Fısıh Bayramı'nı kutlamak üzere bir eve davet edilir. Burada havarilerinden Yehuda İskariyot tarafından Romalılara ihbar edilir. Hz. İsa bu son akşam yemeğinde havarilerine ölümünün çok yakın olduğunu söyler ve sırayla hepsinin ayaklarını yıkayıp kurular. Bu alçakgönüllülüğe ve hoşgörüyeye yapılan bir övgüdür. Aynı zamanda insanlar arasındaki eşitliği de simgeler. Rahip töreni yönettikten, dualar edildikten sonra, daha önceden gönüllüler arasından seçilmiş 12 kişinin ayaklarını yıkar. Bu, ayakları yıkanan kişiler için de büyük bir onurdur. Tören boyunca özel giysileri içinde rahibin yanında, mihrapta dururlar. Büyük Oruç süresince tutulan yası ifade etmek için özel bir perdeyle kilisenin içinden ayrılan mihrap bu tören süresince açıktır. Ayak yıkama töreni, aynı zamanda, cemaatin din adamına karşı değil, din adamının cemaate karşı yükümlülükleri olduğunu gösterir.

Bu tören sırasında 12 gönüllünün yanında 13 mumlu büyük bir şamdan yanar. Ortadaki büyük mum Hz. İsa'yı, en sağdaki siyaha boyanmış mum ise Yehuda İskariyot'u simgeler. İhaneti nedeniyle siyaha boyanmıştır.

Ermeni cemaati bu gecede mutlaka yeşil mercimek yemeği yer. Bu çok eskilere dayanan bir gelenektir. Yeşil mercimek Hz. İsa'nın veya Hz. Meryem'in gözyaşlarıdır. Bu tören sonrasında evlerde Paskalya hazırlıkları başlar, çörekler yapılır. Cuma sabahı Hz. İsa'nın çarımıhta ölüşü ve akşamüzeri kaya mezarlığına defnedilmesi anısına dualar ve ibadetler yapılır.

Cumartesi günü tüm cemaatin kutsanması gerekir. Kutsanma Hz. İsa'nın insanlık için kendini feda etmesiyle ilgilidir. O kurban edilen en mükemmel kuzudur. Böylece Fısıh'ta anlatıldığı gibi tüm insanlığı kurtarmıştır. Rahibin sağ elinde taşıdığı ekmek Hz. İsa'nın eti, sol elinde taşıdığı şarap, Hz. İsa'nın kanıdır.

Bu ekmek şaraba batırılarak vaftiz olmuş olan Hristiyanlara verilir. Bu inançlı Hristiyan, Hz. İsa'nın kendisi için yaptığı fedakârlığı anlamış ve kabul etmiş olur. Bu kurbanla, o güne kadar işlemiş olduğu günahlara tövbe etmiş, bir daha günah işlemeyeceğine söz vermiştir. Vaftiz olmamış kişiler komünyon alamaz, kutsanamaz. Küçük çocuklar ve bebeklere bu uygulama, ekmek ve şarap yalnızca dudaklarına sürülerek yapılır.³⁰ Kilise ayininin ardından aile üyeleri toplanarak balık yerler. Eskiden evlerde hazırlanan bu yemekler şimdi büyük çoğunlukla civar balıkçılarda yapılan toplu yemeklere dönüşmüştür.

Ermeniler Yeşilköy'e yerleşmelerinden önce cumartesi gecesini balık yeme geleneğini uygulamadıklarını, bu geleneği Yeşilköylü Rum'lardan öğrendiklerini söylüyorlar. Yeşilköy'ün eski bir balıkçı kasabası olması, dolayısıyla balığın bol ve ucuz olması bu geleneğin her iki kültür tarafından benimsenmesini sağlamış olabilir.

2.1.1.1.5.1. Paskalya Çöreği

Malzemeler: 4 yumurta, 2 bardak toz şeker, 1 bardak süt, 1 çorba kaşığı mahlep, damla sakızı, 1 paket katı yağ, 1 paket yaş maya, 1 kilo un.

Hazırlanışı: Biraz şeker ve maya biraz sütle karıştırılarak kabartılır. 4 yumurta, 2 bardak toz şeker, 1 bardak süt, 1 paket yağ, 1 çorba kaşığı mahlep elle yoğurulur. En son olarak kabarmış maya, damla sakızı ve un eklenerek yoğurulur.

Homojen bir hamur elde edildiğinde üzeri düzeltilir, elle bir haç şekli çizilerek "seneye de sağlıklı" denir. Üzeri örtülerek dinlendirilir. İyice kabarmış küçük bezelere ayrılır, bunlara elle uzun şekil verilerek saç örgüsü şeklinde örülür. Her çöreğin üzerine yumurta sürülerek fırınlanır.

³⁰ Kalustyan, *Şınorhk Kısaltılmış Tören Klavuzu* İstanbul, 1985, s. 47

2.1.1.1.5.2. Yumurta Boyama

Malzemeler: Çeşitli gıda boyaları, giysi boyaları, pullar, yumurta.

Hazır yumurta boyaları su ve yumurtalar derin bir kaba koyularak kaynatılır. Yumurtalar iyice pişince kenara alınır. Her renk için ayrı bir kaynama suyu hazırlanır. Yumurtaların süslemesi için önceden alınmış yapıştırmalı süsler, pullar varsa bunlar sonradan eklenir. Her evde bulunan özel yumurta sepetlerine yerleştirilir. Çöreklerle birlikte çocuklara, misafirlere dağıtılır. Kırılıp çatlamadığı sürece bir yıl saklanır.³¹

Yumurta Hz. İsa'nın ölümden yeniden dirilişini sembolize eder. Cansız bir yumurtadan yeni bir hayat çıkar. Kırmızıya boyanması onun kendini feda edişini, kanını simgeler. Boyanan yumurtalar bayram süresince gelen misafirlere, çocuklara dağıtılır.

2.1.1.1.6. Göğe Yükseliş *Hampartsum*

Paskalya'nın 40. gününde Ermeniler, Hz. İsa'nın göğe yükselişini, **Hampartsum'u** kutlar. Aynı zamanda bu adı taşıyanların isim günüdür. Hristiyanlık öncesinde, bir tür bahar karşılması, Hıdrellez olarak kutlanır ve **Vicag** (niyet) adını taşırdı. O tarihlerde, **Vicag** gününde gençler yaylalara çıkıp eğlenirler, kendi aralarında niyet çekerek bahtlarını öğrenirlerdi. İstanbul'da da birkaç on yıl öncesine dek, **Hampartsum'da** Yedikule'deki marul bostanlarında piknik yapılır ve marul yenirdi. Ermenilerin büyük bir bölümü, bu günde **Hampartsum** sofrasından marulu eksik etmez. 2009 yılında 22 Mayıs günü kutlanmıştır.

³¹ Valentin Başbüyük

2.1.1.1.7. Gül Yortusu *Vartavar*

Gül Yortusu Ermeniler tarafından binlerce yıldan beri kutlanır. 2009 yılında 19 Temmuz günü kutlanmıştır. Efsaneye göre Tufanla ilgili bir bayramdır. Eskiden beri bu günde tüm ibadethaneler renk renk çiçekler güllerle bezenip donatıldığından, Ermenice’de gül anlamına gelen **Vartavar** Yortusu adını almıştır. Tufandan kendisini ve ailesini kurtaran Tanrı’ya şükranlarını sunmak üzere, Nuh Peygamber’in kurban kesip güvercin uçurduğu günün her yıldönümünde, Ermeniler de yağmuru anımsamak için birbirlerinin üzerine su atarak ıslatırlar. İnsanların birbirini ıslatması dışında, Gül Yortusu gününde, güvercin uçurmak, adak adamak kurban kesmek gibi büyük şenlikler tertiplenirdi.³²

Hristiyanlık sonrası Ermeni Bayram ve kutlamalarında, yeni dinin gerekleri ile halkın alışkanlıkları göz önüne alınarak Hristiyan bayram veya yortularının eski kutlama günlerine denk getirildiğini belirtmek gerekir. Böylece putperest dönemin en önemli günü olan **Navasard** yani Yılbaşı, Hristiyanlığın kabul edilmesinden sonra **Asvatzatsin**, Meryem Ana’nın göğe alınışı, yani **Verapokhum** ile çakıştırılmıştır. Her yıl Ağustos ortalarında, yeni yılın şükran duasına çıkan insanlar bu kez ürün olarak üzümü kutsayıp kiliselerde dua etmeyi de adet etmişlerdir.

Nevruz da **Diyarnintaraç** ya da halk ağzıyla söylendiği haliyle **Dirindez** veya **Terintas** ile eşleşmiş ve ateşe tapma ya da kutsal ışık alev geleneği Hristiyanlığa girmiştir. **Vartavar** ise Ermeni ulusuna Hristiyanlığı kabul ettirip devlet dini olmasını gerçekleştiren Aziz **Grigor Lusavoric’in** Aziz **Karabet’in** mezarını Kayseri’den Muş’a nakletmesiyle Aziz Karabet yortusuyla birleştirilip kutlanmaya başlamıştır. Gül Yortusu günü kırsal kesimlerde insanların birbirini göl

³² Rene Grousset, *Başlangıcından 1071’e Ermeni Tarihi*, İstanbul, 2005, s.114

ya da akarsulara iterek ıslatması olağan karşılanır. Meryem Ana Yortusu'ndan önce üzüm yenmediği gibi, Gül Yortusu'ndan önce de elma yenmez.

Ermenilerin Anadolu'dan göç etmeden önce de bu günü kutladıkları bilinir. Muş yakınlarındaki Aziz **Karabet** ya da halkın verdiği adla **Çangi- çengel** manastırına adağa gidenlerin, dönüşte dost ve yakınlarına ilaç niyetine Aziz **Karabet** helvası, kudret helvası ile sakız armağan etmeleri geleneği vardı. Aziz Karabet ozanların piri kabul edilirdi.

Bu manastırda **Guşan** veya **Aşug'** lara (Ermeni Halk Ozanı) feyiz verilirdi. **Guşanlar** ve **Aşuglar** sazlarını Aziz Karabet'e adar, ancak böylece rüşlerini ispat edebilirlerdi. Dönüşte dağıttıkları helva Kur'an da da sözü geçen (bkz. A'raf 160) gökten yağın kutsal kudret helvasından esinlenilmiştir. Bugün su ve gül motifinin kiliseye taşınmış olması dışında **vartavar** ritüelleri uygulanmıyor. Nuh Tufanı bağlantısını ise hemen hemen kimse bilmiyor.

2.1.1.1.8. Meryem Ana Yortusu

Hristiyanlığın kabulünden sonra yeni yıl kutlamaları İsa Mesih'in doğum gününe bağlanırken, kuzey yarım küre için bolluk bereket günleri olan Ağustos ortalarına da Meryem Ana bayramı yerleştirilmiş (16 Ağustos 2009). Bunun bir nedeni de Hz. Meryem'in vefatının Ermenilerin en önemli tanrıçası olan **Anahit** gününe rastlamasıdır.

Bu günün arifesinde papaz sağ eline makas, sol eline haç alıp tören giysileriyle ve yardımcılarını eşliğinde mumlar ve kandiller yakılarak manastır olan yerlerde manastırın bahçesine, olmayan köy ve kasabalarda muhtarın ya da ağanın bağına gidip açık hava ayini icra eder. Bu kutsamadan sonra bağlardan üzümler toplanır, ancak ertesi gün kilisede kutsanmadıkça üzüm yenmez. Kutsanan ilk salkım üzüm su kaynaklarına bırakılır. Aynı üzümünden şarap fiçilerine da atılır bir salkım da evlerde bereket niyetine ertesi yıla kadar saklanır.

2.1.1.2. Milli Bayramlar

Dini bir anlamı olmayan fakat Ermeni tarihinde özel bir yeri bulunan anma günleridir.

2.1.1.2.1. Haç Yortusu *Khacverats*

Haç Yortusu. Ermeniler Kutsal Haç'ın özgürlüğüne kavuşmasının yıldönümü olan bu yortuyu 14 Eylül'e en yakın pazar günü kutlarlar(13 Eylül 2009). Pers İmparatoru Hüsrev, M.S. 610 tarihinde Herakleus'u yenilgiye uğratarak Kudüs'ü işgal etmiş ve Kutsal Haç'ı İran'a götürmüştür. Bunun üzerine Herakleus Kutsal Haç'ı geri almak için büyük bir ordu kurarak Persler'le savaşı ve Hüsrev'i yener. Kutsal Haç 628 tarihinde tekrar Hristiyanlara iade edilir. Bu olayın kutlandığı yortuda, Ermeni kiliselerinde pazar öğleden sonra törenler yapılır ve haç fesleğenlerle süslenir.³³

2.1.1.2.2. Alfabe Bayramı *Tarkmançats*

404 yılında, Sahag Barteve ve Mesrob Mastotz adlı din adamları tarafından Ermeni yazısının bulunmasıyla, Ermeni kilisesi tarihinde "Altın Çağ" olarak tanımlanan dönem başladı. Aziz Mesrob ve öğrencileri, Kutsal Kitap başta olmak üzere birçok eseri Ermeni diline çevirerek büyük bir aydınlanma ve kültür hareketi yarattılar. Yunanca ve Süryanice'nin Ermeni kültürü üzerindeki egemenliğine son verdiler. Ermeniler bu nedenle, bu iki din adamını azizlik mertebesine yükseltti ve onları bir bayramla anmaya başladı³⁴. 2009 yılında 2 Temmuz da anıldı.

³³ Rene Grousset, *Başlangıcından 1071'e Ermeni Tarihi*, İstanbul, 2005, s. 262

³⁴ Rene Grousset, a.g.k., s. 234

2.1.1.2.3. Vartanants

O dönemde ateşe tapmakta olan İranlıların, Hristiyanlığı seçen Ermenilerle MS 451 tarihinde yaptığı din savaşının anısına kutlanır. Savaş kaybedilmiş olmasına rağmen, Başkumandan Vartan'ın efsanevi cesareti, halkın, orduyla omuz omuza savaşması ve savaşın sonunda yine Hristiyan kalmış olması nedeniyle kutlanır.

Bu savaşın Ermenilerin tarihinde, büyük zaferlerden daha önemli bir yeri vardır. Vartanants Günü'nde, savaşta yitirilen bini aşkın insanın anısına, herhangi bir kutsal güne bağlı isimleri olmayanların isim günü kutlanır. 2009 yılında 19 Şubat'ta kutlandı.

2.1.1.3. Aziz Günleri

İncil'de sözü edilen veya Hristiyanlık için çaba harcamış azizlerin anısına kutlanan günlerdir.

2.1.1.3.1. Aziz Sarkis

Azizlerle aynı adı taşıyan kişiler için bu azizlerin anıldığı günler “isim günü”dür. Aziz Sarkis Yahya Peygamber'den hemen sonra yaşayan azizdir. “*Bundan böyle her kim yıl içinde yedi gün başaklar anısına perhiz ve oruç tutar ve Cuma günü **pokhint** ile (buğday ya da arpa unu ve şurup ya da balla pişirilmiş bir cins yağsız kete) oruç açar ise muradını yerine getir, sevdiğine bağışla*” demiştir. Kırsal kesim Ermenileri bu perhiz ve oruç günlerinde Aziz Sarkis'in putperest bir kızı Bizans surlarından kaçırdığına ve Kadıköy'den Ağrı Dağı'na kadar sürecek yolculuğu sırasında, orucunu tutanların evlerine uğradığına; üzeri haç işaretli **plit** (bir çeşit çörek) veya **pokhint**lere atının nal izini bıraktığına inanılır. (7 Şubat 2009)

Tüm yıl içinde, 25 Haziran Aziz **Tatevos** günü, 7 Kasım Hz. Melek Cebrail ve Melek Mikail günü, 26 Aralık Aziz **İstepan** günü gibi anma günleri düzenlenir.

2.1.2. Ermeni Geçiş Törenleri

2.1.2.1. Doğum

Hristiyan öğretisi, evlilikle neslin devamının sağlanması gerektiğini bildirir. Bu yüzden çiftin evlilik törenlerinde **khaçyeğpayr** yani haç tutan kişi ve eşi, genellikle bebeğin vaftiz anne ve babası olur. Kız bebekler de çok kıymetlidir ancak soy ismin devamını sağlayacak erkek bebekler özel bir sevince neden olur.

Bebeğin doğumunu takip eden kırk gün boyunca loğusa yalnız bırakılmaz. Beslenmesine son derece dikkat edilir. Anne ve bebeğin yastıklarının altına kutsal kitap koyulur. Bebeğin giysisine veya yastığına mutlaka haç takılır. Kırk günün sonunda anne, baba, vaftiz anne, bebek, katılmayı arzu eden diğer aile bireyleri ile birlikte kiliseye gidip kutsanırlar.³⁵

2.1.2.2. Vaftiz

Vaftiz olmak Hristiyan olmanın ilk şartıdır. Vaftiz olmadan vefat edenler, Hristiyan defin ritüellerine uygun olarak defnedilemezler. Vaftiz yalnızca bir din görevlisi tarafından uygulanabilir.

Vaftizin kökenleri Musevi geleneklerine kadar iner ancak ritüel haline gelmesinin Vaftizci Yahya Peygamber döneminde olduğu kabul edilir.

Tüm törenin düzenlenmesinden **gımkahayr** sorumludur. Ayrıca vaftiz töreni ve sudan çıkarma töreni boyunca bebeğin giyeceği giysiler, kurulacağı havlular **gımkahayr** tarafından alınır. Kilise nikâhı ile evlenmiş çiftlerin çocukları ve inançlı **gımkahayr** ı olan çocuklar vaftiz edilir.

³⁵ Janeta Zorbaz

Çevrede kilise binası varsa tören mutlaka burada yapılmalıdır. Bu amaçla kilise tarafından kutsanmış taştan bir havuz kullanılmalıdır. Hz. İsa havarisi Petrus'a “*kilisemi senin üzerine inşa edeceğim*”³⁶ demiştir. Petrus “kaya” demektir.

Vaftiz amacıyla kiliseye gelen kişi, yetişkin ya da çocuk olmasına bakılmaksızın **yerakha** (çocuk) olarak adlandırılır. Kişi yetişkinse bu aşamaya hazır olabilmesi için 40 günlük bir eğitimden geçer. Bu döneme **yerakhayutyun** denir.

Çocuk öncelikle 8 güne kadar, olmazsa 1 yaşına kadar mutlaka vaftiz edilmelidir. Vaftiz bir defaya mahsustur. İlki kurallara uygun yapıldıysa tekrarlanması yasaktır. Vaftiz anne veya babasının çocukla aynı cinsiyette olması şart değildir.

Törenden önce belirlenen, dini bilgisi kuvvetli, faziletli bir vaftiz baba, **ginkahayr** seçilir. Tören için yapılacak tüm harcamalar ve düzenlemeleri bebeğin vaftiz babası üstlenir. **Ginkahayr**, iki yanında anne ve baba ile çocuğu kucağına alarak mihraba döner. Üç kez diz çöker. Bu sırada rahip, onun adına “*Doğuşumdan beri sana teslim edildim, ana rahminden beri Tanrım sensin*” der. Çocuğun anne ve babası da aynısını yapıp haç çıkarırlar. Törene katılan herkes batıya, kilisenin kapısına döner, kapı dünyayı, günahların kaynağını sembolize eder. Günahlardan feragat duası okunur. Tekrar doğuya ışığın, iyiliğin kaynağına dönülür. **Ginkahayr**, aile, çocuk ve din görevlisi küçük taş havuzun başına gelirler. Çeşitli dualardan sonra din görevlisi çocuğun talebinin ne olduğunu sorar. **Ginkahayr**, “*İman, ümit, sevgi ve vaftiz. Vaftiz edilerek günahlardan arınmak, cinlerden kurtulmak ve Tanrı'ya hizmet etmek*” diye cevap verir.

Bu soru ve cevap üç kez tekrarlanır. Daha sonra çocuk içine **Müron** denilen kutsal yağ da ilave edilmiş suya üç defa batırılıp çıkartılır. **Müron** Kutsal Ruh'u

³⁶ Yeni Ahit Matta 16:13-19

temsil eder. Eski günahkâr insan ölür, yeni inançlı insan doğar. Din görevlisi çocuğun vaftiz edilmiş olduğunu sesli olarak duyurur.

Yeşilköy Ermeni Kilisesi'nin de aralarında olduğu Doğu Kiliselerinde, bölgedeki erken çocuk ölümleri sebebiyle vaftizden hemen sonra **Tıroşm** denilen mesh etme töreni uygulanır. Bu törene mühürleme de denir. Çocuğun alınına kutsal yağ ile haç çıkarılır.

Dualar bitince kutsal yağın temiz olmayan yerlere değmemesi için çocuğun ellerine eldiven, ayaklarına patik ve başına şapka takılır. Bunların hepsi ve giysisi beyazdır. Boynuna ucunda haç olan, kırmızı ve beyaz tellerden yapılmış bir kolye takılır. Mihraba götürülerek Hz. İsa'nın eti ve kanını simgeleyen ekmek ve şarap dudaklarına sürülür ve dualar okunur. Çocuğun bu tören giysileri yine din görevlisi tarafından çıkarılır. Çocuğun kurulandığı havlu vaftiz anısı olarak yıkanmadan saklanır.³⁷

Kilise çıkışında bebeğin ailesinin maddi koşullarına uygun, ikramlı bir kutlama yapılır. Bebek vaftizini takip eden iki gün boyunca vaftiz giysileriyle tutulmaya çalışılır. Bu kutsal yağın korunması içindir. İkinci günün sonunda evde veya yine kilisede ikinci bir tören düzenlenir. Bu törenin adı "sudan çıkma"dır. Hazırlanan banyo suyuna metal bir kap koyulur ve bunun içine kâğıt paralar koyulur. **Gınkahayr**, bu kaba altın koyar. Bebek kutsal yağdan temizlenir. Ancak kutsal yağın bulunduğu bu su alelade bir yere dökülmez. Kimsenin üzerine basamayacağı, kirli olmayan bir yere dökülür.³⁸ Çocuğun vaftiz ritüelleri süresince giydiği giysileri ve kullandığı havluları **gınkahayr** satın alır. Kiliseye ödenecek ücreti yine gınkahayr karşılar.

³⁷ Şınorhk Kalustyan, A.g.k. ,s. 67

³⁸ Janeta Zorbaz

2.1.2.3. Evlilik

Evliliğin gerçekleşebilmesi için damat en az 18, gelin en az 16 yaşında olmalıdır. Ancak bu dini gerekliliktir. Yeşilköy Ermenileri büyük oranda üniversite mezunudur ve yasal evlilik yaşı olan 18'den önce evlenen hemen hemen yoktur. Dinsel birlik içinde olan, yeterli olgunluktaki genç kız ve erkekler karşılıklı sevgi ve beğeni hissediyorlarsa evlenebilirler.

Çocukların ülke dışında okumaları, cemaatin İstanbul'un uzak semtlerinde yaşamaları gibi sebeplerle, gençler evlilikle ilgili tercihlerini çoğunlukla kendileri yaparlar. Geleneksel yöntemle seçim yapılmış olsa bile, gençlerin evlilik için gönüllü olmaları esastır.

2.1.2.3.1. Evlilik Öncesi Uygulamalar

2.1.2.3.1.1. Kız İsteme

Damadın yakın akrabaları ve aile büyükleri çiçek, çikolata ve konyak alarak kız evine giderler. Tanışma ve günlük sohbetlerden sonra ailenin en büyük erkek ferdi geliş sebeplerini açıklar ve evliliğin onaylanmasını ister. Kız tarafının en büyük erkek ferdi kıza ve babasına danışır, onay verir. Çaylar içilir, yemek yenir sohbet edilir. Hep birlikte nişan tarihi kararlaştırılır.

2.1.2.3.1.2. Nişan

Evlilik isteğini dile getiren gençler, arzu ettikleri bir mekânda aileleri ile bir araya gelir. Bu bir eğlence yeri, kız tarafının evi, kilise olabilir. Bu törene **nişan** adı verilir. Çift karşılıklı oturtulur ve bir tepsi içinde nişan yüzüğü, bilezik, küpe, kırmızı tül ve başörtüsü getirilir. Yüzük çiftin birbirini sevdiğini, bilezik sadakatle eşine bileğinden bağlandığını, küpe evliliğe duyarak, bilerek, isteyerek rıza gösterdiğini sembolize eder. Kırmızı tül ise artık onun evli bir insan olarak yeni bir hayata başlamasını simgeler. Dualar eşliğinde önce yüzükler takılır. Sonra da geline küpeler

ve bilezik takılır. Din görevlisi tarafından takdis edilirler. **Nişan** ve nikâh arasında uzun süre geçmesi istenmediğinden bu tören çoğunlukla nikâha birleşik olarak kilisede yapılır.

2.1.2.3.1.3. Giysi Kutsaması

Nikâhtan önce din görevlisi gelin ve damadın evlerine giderek elbiselerini kutsar. Günümüzde bu uygulama zor olduğundan gelin nişan töreninden sonra eldivenlerini çıkartıp tepsiye koyar. Tüm giysileri temsilen bu eldivenler kutsanır.

2.1.2.3.2. Tören Sırasındaki Uygulamalar

2.1.2.3.2.1. Kutsanma

Nikâhtan bir gün önce çiftler kilisede günahlarından arınıp kutsanırlar. Eğer nikâhla aynı gün kutsanacaklarsa tören başlarken okunan ilahiler sırasında kutsanırlar.

Çeyiz ve eşyalar ile ilgili çok belirgin uygulamalar yoktur. Gençler kendi arzu ettikleri şekilde hazırlıklarını yaparlar. Aileler de ellerinden geldiğince destek olurlar. Ancak düğün günü içinde gelin ayakkabıları, çamaşır, çanta, mücevher, konyak, çikolata olan bir sepetle gelin evine gelinir. Gelin ancak bu sepet eve ulaşınca giyinmeye başlar. Ayakkabılarını erkek kardeşi giydirir. Ayakkabının tekini saklayarak damattan bahşiş alır. Yine ayakkabıların altına bekârların ismi yazılır. Gecenin sonunda ismi silinenlerin, kısa sürede evleneceğine inanılır.

Gelin duvağını da bekârların başının üzerinde gezdirdikten sonra, uzun yıllardır mutlu evlilik sürdüren bir kadın duvağı geline takar. Kiliseye doğru yola çıkılır.

2.1.2.3.2.2. El Verme ve Taçlandırma

Nikâh sırasında damat kilisenin kuzeyinde oturur. Gelin ise onun sağında oturur. Nikâh şahidi ve erkekler damadın, kadınlar da gelinin tarafında dururlar. Nişan yüzükleri kutsanır ve sağ elden sol ele geçirilir.

Nikâh törenini yöneten görevli bazı nasihatlerden sonra, geline ve damada gönül rızası ile sadakat ve evlilik sözü verip vermediklerini sorar. Olumlu cevaplardan sonra çifti el ele tutuşturur. Bu uygulama Âdem ile Havva'nın birbirine teslim edilmesini sembolize eder. Dualar eşliğinde önce damadın sonra gelinin başına birer taç koyar. Onlar artık kendi ailelerinin kral ve kraliçesidir. Mihraba giderek diz çökerler. Din görevlisi onlara İncil'i öptürür. Tüm bu tören boyunca nikâh şahidi çiftin başlarının üzerinde haç tutar. İlahiler okunmaya başlar. İlahiler bitince şahit haçı kaldırır. Başlarından taç alınır. Eskiden bu uygulama kırmızı kurdele bağlanmış taçlarla yapılıyormuş. Bu taçlar ve kurdeleler, çiftin saflığını simgeler. Çift odalarında yalnız kaldıkları ana kadar tacı çıkartamazlardı. Ancak şimdi kilise töreninin ardından çeşitli eğlenceler düzenlenmesi, yaşanan yerlerle kiliselerin birbirine uzak olması sebebiyle taç çıkarma işlemi de kilisedeyken yapılıyor.³⁹

2.1.2.3.3. Tören Sonrası Uygulamalar

Çiftin koşullarına uygun olarak eğlenceler, yemekler düzenlenir. Diğer pek çok uygulama gibi, el öpme, gelin gezdirme gibi adetler, yaşam koşullarının uygun olmaması sebebiyle, sıklıkla uygulanamıyor. Gelinin bekâretini simgeleyen nar ve elma yeme, bu meyveleri gerdek odasında bulundurma gibi adetler ise sembolik olarak uygulanmaya devam ediyor.

³⁹ Terenik Poladyan Ermeni Apostolik Kilisesinin Sırları, Beyrut, 1957

2.1.2.4. Ermeni Defin Gelenekleri

Ermeni gelenekleri Hristiyanlık öncesi uygulanan defin adetleri ve öğretilerinin harmanlanması ve yorumlanması sonucu oluşmuştur. Ölüye duyulan saygı ve sevgiyi ifade etmek için Hristiyanlık öncesinde de uygulanan yağlama töreni **Müron** ile meshetme şekline dönüşmüştür.

Ölü, varsa cenaze levazımatçıları, yoksa yakınları tarafından yıkanır ve beyaz kefenle kefenlenir. Bu ölenin dünyayı terk edip, tertemiz cennete gittiğine işaret eder. Uzuvarının artık iyi veya kötü hiçbir şey yapamayacağını göstergesi olarak kefenlenmiştir. Yanına güzel kokulu günlük koyulur. Yüzü imanlı öldüğünü işaret etmesi için pamukla kapatılır. Cenaze alayı saygı ve sessizlik içinde, mezarlığa yönelir. Feryatlar ve aşırı ağlamalar hoş görülmez.⁴⁰

Mezarlıkta din görevlisi tarafından defin töreni dua ve ilahilerle icra edilir ve mezar mühürlenir. Törene katılanlar definin ardından rahiple birlikte cenaze evine veya kiliseye dönerler. Defini takip eden gün kadınlar mezarlık ziyaretine gider. Hz. İsa da definin ardından kadınlar tarafından ziyaret edilmiştir. Dualar edilir, ilahiler okunur. Üçüncü ve yedinci günde topluca kabir ziyareti yapılır. Ölümü takip eden ilk cumartesi gecesi **mevlut** töreni yapılır. Defini takip eden kırkıncı günde de dualar okunur. Merhumun senesinde ise yemek verilir, kurban kesilip fakirlere dağıtılır, dualar edilir. Çok büyük, gösterişli mezar taşları, anıtsal mezarlar tasvip edilmez.⁴¹

⁴⁰ Terenik Poladyan, a.g.k., s. 78

⁴¹ Terenik Poladyan, a.g.k.

2.2. Süryaniler

Süryani Kadim Kilisesi, **konsil** adı verilen toplantılardan, 325 İznik, 381 İstanbul, 431 Efes toplantılarını kabul eder.⁴² Teslis kavramını üç sıfat olarak kabul eder.⁴³ Yani Ata Allah (baba), Kelam Allah (oğul), Ruh Allah (Ruh'ül Kudüs), ayrı ayrı tanrı değildir. Bir kudret, tabiat ve ilahiyat çeşitliliği içinde Allah mefhumudur. “Hz. İsa Allah’ın oğludur” sözü, Allah kelamı ile Hz. İsa’nın yaratılışını ifade eder. Pazar ve bayram günleri dışında secdeli ve rekâtlı namaz kılarlar. Bu namaz sünnet ve farz olarak iki bölümden oluşur ve yedi vakittir. İbadet sırasında doğu yönüne dönerler. Bir yılda toplam 172 gün oruç tutarlar. Oruç süresince hiçbir hayvani gıda veya yağ kullanılamaz. Okuyucu, Mürennim, Mürettip, Şammas, İncili Şammas sıralaması ile giden ruhani okul rütbeleri, Rahiplik ve Papazlığa uzanır. Rahipler evlenemez. Papazlar evlenebilir.⁴⁴

2.2.1. Süryani Bayramları

Tıpkı Ermeni kutlama ve geçiş törenlerinde olduğu gibi, Süryanilerde de tek tanrılı geçiş öncesi kutlanan doğa ile bağlantılı kutlamaların izleri görülür. Ancak şehir yaşamının etkisiyle, önceleri bereket dileme ve sunu kökenli olan bu törenler şimdi tamamen kilise içi kutsama törenlerine dönüşmüşlerdir.

⁴² Mehmet Çelik, *Süryani Tarihi, 1. Cilt*, Ankara, 1996, s.221

⁴³ Aziz S. Atiya, *Doğu Hristiyanlığı Tarihi*, İstanbul, 2005, s.240

⁴⁴ Aziz Koluman, *Orta Doğu'da Süryanilik, 2. Baskı* Ankara 2002, İbrahim İncir Deyrulzaferan Manastırı Kayıtları Mardin 1988, s. 82

2.2.1.1. Süryani Dini Bayramları

2.2.1.1.1. Tapınağa Sunuş Bayramı *Maeltö*

Süryanilerin 2 Şubat'ta kutladığı bu bayramın tam adı "Mesih'in Mabede Sunuluşu ve Yaşlı Aziz **Şemun** Bayramı"dır. Hz. İsa henüz bir çocukken, annesinin kucağında mabede gider. **Şemun** isimli yaşlı ermiş, kendisine daha önce müjdelenen kutsal çocuğu tanır ve "Şimdi artık, sözün uyarınca, kulunu esenlikle bu yaşamdan azat edebilirsin. Çünkü gözlerim kurtarışını gördü." der.

Maeltö kutlamalarında, Mesih'in dünyanın ışığı olduğunu simgeleyen mumlar yakılır ve cemaatin içinden, **Şemun** adını taşıyan en yaşlı iki kişi seçilir; bu kişiler, tören boyunca İncil'in önünde mum tutarlar.

2.2.1.1.2. Göğe Yükseliş Kutlaması *Suloko*

Süryaniler Hz. İsa'nın dirilişinden kırk gün sonra, göğe yükselişini kutlarlar. 2009 yılında 28 Mayıs'ta kutlandı. Eskiden bu günde yaylalara çıkılır, ağaçlara salıncaklar kurulurdu. Bu da, diğer pek çok gelenek gibi günümüzün büyük kentlerinde artık sürdürülemiyor.

2.2.1.1.3. Kutsal Ruh Yortusu *Rışeş*

Hz. İsa'nın, öğrencilerine Kutsal Ruh'u verdiği gündür. Bu bayram Süryaniler tarafından kutlanır. Bir adı da **Pantikusti** Bayramı'dır. Büyük Kıyam'dan, yani Paskalya'dan elli gün sonra kutlanır. Bu yıl 7 Haziran da kutlandı. Kiliselerde düzenlenen törenlerde halk, kutsanmış suya ceviz yapraklarını batırarak birbirlerine su serper. Su, Kutsal Ruh'u simgeler.⁴⁵

⁴⁵ Eliade Mircea, a.g.k., s. 204

2.2.1.1.4. Doğuş Bayramı *İdo Dmavlodö*

Hz. İsa'nın Doğuş Bayramı'dır. Noel olarak da bilinir. Süryaniler 25 Aralık'ta bayramı kutlarken, **Brih mevlode Dmoran** (Rabbimizin doğuşu kutlu olsun) derler. Hz. İsa'nın doğumunda çobanların yaktığı ateş simgelemek amacıyla, kilisenin ortasına tepsi içinde çıralar konur. Cemaat, elindeki mumlar ile bu çıraları tutuşturur, ateşin etrafında döner, ilahiler söyler.

2.2.1.1.5. Ninova Orucu

Bugünkü Irak Musul bölgesi olan Ninova'da, 9. yüzyılda yaşayan halk tamamen sapkın hale gelmişti. Allah onlara üç gün oruç tutup af dilemelerini, yoksa helak edileceklerini bildirdi. Onlar da üç gün boyunca bebeklerini ve hayvanlarını bile beslemeyip af dileyip, bağışlandılar. Bu oruç o büyük bağışlanmanın anısına tutulur.

2.2.1.1.6. Büyük Oruç ve Paskalya Bayramı

2009 yılında Ortodoks Süryani Kilisesi Paskalya Bayramı'nı 18 Nisan'da kutladı. Paskalya hazırlıkları ve kutlamaları maneviyatı yüksek, heyecanlı bir havada geçti.

25 Mart Meryem Ana'ya müjde günüydü. Melek Cebrail'in Meryem Ana'ya görünüp hayırlı bir evlat sahibi olacağını müjdelediği ve Hz. İsa'nın anne rahmine düştüğü gündür. Süryaniler bu günden başlayarak Paskalya bayramına dek kollarına ya da boyunlarına **suboro** adı verilen kırmızı beyaz bir ip takarlar.⁴⁶ Kırmızı, Hz. İsa'nın insan yanını, beyaz ise tanrısal yanını sembolize eder. Paskalya Bayramı'nın ikinci gününe kadar takılan bu ip, çıkarılınca atılmaz, saklanır. Hz.

⁴⁶ David Akgüç, "Meryem Ana Müjde Bayramı", *İdem*, İstanbul, Nisan 2005, s.43

Meryem'in sıkıntılı günlerinde pişirdiği söylenen **lebeniye** aşının servis edildiği kabin altında yakılır ve tüm tasaların yok olması duası edilir.

15 Ağustos günü Hz. Meryem'in vefatının yıldönümü anılır. 8 Eylül ise Hz. Meryem'in doğum günü anma törenleri vardır. 15 Ocak ise Meryem Ana Ekinler Bayramı'dır. *“Vaftizci Yahya üç defa bayram yapılması gerektiğini yazan kitapları getirince, tüm Efes topraklarına bereket yağdı. Aralıkta ekinlerin bereketi için, Mayıs'ta başakların bereketi için ve Ağustos ayında ise yaşam gizini andıran bağlardaki asmaların bereketi için”* eski bir Süryani ezgisinin sözleridir. Burada yine Paganlık döneminin, mevsim dönümü adak ve kutlamalarının Hristiyanlığa uyarlanmış olduğu görülür. Meryem Ana anma günleri, bu mevsim dönümü bereket kutlamalarına uyarlanmıştır.

Paskalya Bayramı'ndan önceki elli gün boyunca oruç tutulur. Hayvansal gıda tüketilmemesi dışında, orucun katı kuralları yoktur. Bazıları günde iki, bazıları yalnızca akşamları bir öğün sebze ve tahıl yiyerek oruç tutar.

Paskalya'dan Kutsal Ruhun rüzgâr şeklinde gelip tüm imanlıların göğsüne dolduğu gün olan **Pantikost'a** (7 Haziran 2009) kadar secde uygulaması yapılmaz. Sabah, öğle ve akşamları alın yere koyularak yapılan secdeler, bu süreçte ve pazar ayinlerinde belden eğilerek uygulanır. Kadınlar ve erkekler en şık ve temiz halleriyle kiliseye gelirler. Kadınlar ibadet sırasında mutlaka başlarını örterler. Kilisenin sağ tarafı erkeklerin, sol tarafı kadınların ibadeti için ayrılmıştır.

Paskalya Bayramı'na bir hafta kala “Elem Haftası” başlar. Hz. İsa'nın tutuklanıp çarmıha gerilişinden, yeniden dirilişine kadar geçen süredir. Perşembe gecesi “Fısıh Bayramı”dır. Hz. İsa'nın son akşam yemeğini temsilen “ayak yıkama töreni” yapılır ve dua edilir. Bu tören sırasında tüm din görevlileri **“hırar”** adı verilen dini giysilerini, yaslarının sembolü olarak ters takarlar. Kilisedeki hiçbir kitap kapatılmaz, üzerlerine siyah örtü örtülür. Mihrap açık bırakılır.

Perşembe, Hz. İsa'nın son akşam yemeğinin temsil edildiği gecedir. Kilise ruhanileri, seçilen kişilerin ayaklarını yıkarlar. Hz. İsa son akşam yemeğinde havarilerinin hepsinin ayaklarını yıkamıştır. Bu aynı zamanda din görevlilerine alçakgönüllü olmalarını hatırlatmak içindir.

Cuma “Büyük Cuma” olarak anılır ve Hz. İsa'nın temsili defin töreni yapılır. Hz. İsa'yı temsilen bir haç tabuta koyulur, tüm kilisede dolaştırılır. Kilisenin kapısına çıkarılır ve tüm cemaat tabutun altından geçer. Çarmıhta geriliyken su isteyen Hz. İsa'ya Romalı askerler tarafından verilen sirkeden içerek evlerine dönerler. Evlere dönüldüğünde mutlaka sirke ile pişirilmiş mercimek yemeği yenir.

“Nurlu Cumartesi” bayram arifesidir. Yakın zamanda doğmuş çocuklar bugün vaftiz edilebilir. Hz. İsa'nın eti ve kanını temsil eden ekmeğe ve şaraptan alma, **Kıddas** töreni için son gündür. Bu, önceki günahlar için af dileme ve yeniden yapmamaya söz vermek içindir. Paskalya'ya günahsız girmek için **Kıddas** almak şarttır.

Aynı zamanda evlerdeki hazırlıklara başlanır. Süryani gelenekleri hala çok canlı ve günceldir. Yüzlerce yıllık gelenekler bambaşka şehirler, bambaşka yaşamlar içinde de olsa hayat bulur. Paskalya için hazırlanan özel çörek “**Kliçe**”, ekşili bir yemek olan “**Lebeniye**” ve sütlaç bugün hazırlanır. Yumurtalar boyanır ve süslenir. Bayram için gelecek konuklara çikolatalar, et yemekleri hazırlanır. Çocuklara yeni kıyafetler alınır, yetişkinler bakımlı olmaya özen gösterir.

2.2.1.1.6.1. Kliçe

Malzemeleri: 1 kg un, 1,5 su bardağı şeker, 1 adet margarin, 1 su bardağı tereyağı, 1 su bardağı süt, 2 yemek kaşığı rezene, 1 yemek kaşığı zencefil, 1 yemek kaşığı tarçın, 2 adet hindistan cevizi, 1 paket yaş maya, 3 yemek kaşığı mahlep

Yapılışı: Yağ eritilir. Şeker de sütün içinde eritilerek ve yağın üstüne eklenir. Baharatlar ve maya koyulup karıştırılır. Yavaş yavaş un katılarak yoğrulur. Mayalanması için beklemeye bırakılır. Daha sonra şekillendirilerek fırına verilir.⁴⁷

2.2.1.1.6.2. Sütlaç

Malzemeleri:1 kilo süt, 1 çay bardağı pirinç, 1 çay bardağı şeker,1 kalem tarçın, 1 paket vanilya

Yapılışı: Süt tencereye koyularak yıkanmış pirinç ilave edilip kaynamaya bırakılır. Dibini tutmaması için arada karıştırılır. Pişmeye yakın şeker ve vanilya eklenir. Koyulaşınca söndürülür. Kâselere boşaltılarak soğumaya bırakılır. İsteğe göre tarçınla süslenerek servis yapılır.⁴⁸

2.2.1.1.6.3. Lebeniye

Malzemeleri:1 bardak aşurelik buğday, 1 kilogram yoğurt, 1 tutam tuz, servis için pekmez

Yapılışı: Bir gün önceden Mardin yoğurdu süzülür. Buğday pişirilir. Daha sonra süzölmüş yoğurt sulandırılır ve pişmiş olan buğday içine katılır. Yoğurt ve buğday iyice karıştırıldıktan sonra ateşe koyulur ve sürekli karıştırılarak pişirilir. Muhallebi kıvamına gelince söndürülür ve kâselere boşaltılıp pekmeze süslenerek servis yapılır.⁴⁹

⁴⁷ Semra Abacı

⁴⁸ Semra Abacı

⁴⁹ Semra Abacı

2.2.1.1.7. Tecelli Bayramı

6 Ağustos 2009 da yapılan bu kutlama, Hz. İsa ve iki havarisinin dağlarda dolaştığı bir sırada Hz. Musa ve Hz. İlyas'ın görünerek, Hz. İsa ile konuşmalarının anısıdır. Havariler aynı gün Hz. İsa'ya vahiy gelişine de tanık olmuşlardır.

2.2.1.2. Azizler İçin Yapılan Kutlamalar

Hz. İsa'dan sonra Hristiyanlığı yaymaya çalışan birçok Aziz için anma törenleri düzenlenir.⁵⁰

1 Ocak 2009 Aziz Beseliyos ve Aziz Grigoryos günü, 19 Ocak Kartminli Aziz Şemun Bayramı, 3 şubat Aziz Borsavmo günü, 12 Şubat Aziz Severius Günü, 13 Ocak Patrik 3. İlyas günü, 9 Mart Sivas'lı 40 Şehit günü, 20 Nisan Aziz Evgin günü, 23 Nisan Aziz Circis günü, 27 Nisan Aziz Aho günü, 8 Mayıs İncili Aziz Yuhanon günü, 11 Mayıs Nusaybinli Aziz Yakup ve Aziz Basus günü, 12 Mayıs Aziz İzozoyel günü, 20 Mayıs Aziz Dodo günü, 1 Haziran Aziz Dzayte, 30 Haziran 12 Elçinin Bayramı, 3 Temmuz Elçi Aziz Tuma günü, 15 Temmuz Aziz Kuryakos ve annesi Yuliti günü, 20 Temmuz Aziz Eliyo ve Aziz Hadbşabo günü, 30 Temmuz Aziz Yakup Burdono ve Aziz Circis Barebroyo günü, 1 Ağustos Aziz Şmuni ve çocukları günü, 7 Ağustos Aziz Abraham Bayramı, 18 Ağustos Menbecli Filüksinos günü, aziz Hananyo Günü, 30 Ağustos Aziz Gabriyel günü, 1 Eylül Aziz Melke günü, 5 Eylül şehit Aziz Şarbel günü, 14 Eylül Haçın bulunuş bayramı, 24 Eylül Aziz Dimet günü, 1 Ekim Aziz Aday, Aziz Abay günü, 7 Ekim Aziz Sarkis günü, 4 Aralık Aziz Barbara ve Aziz Yulyano günü, 6 Aralık Aziz Nikolas günü, 10 Aralık Aziz Benhem ve kardeşi Sara günü her yıl kutlanan anma günleridir.

⁵⁰ Bu çalışmada yalnızca İncil'de sözü geçen iki havari, ilk Hristiyan şehidi ve Hz. İsa'yı da vaftiz etmiş olan Hz. Yahya ve Hz. İlyas ile ilgili anma günleri incelenmiştir.

2.2.1.2.1. Vaftizci Yahya Günü

Her yıl 6 Ocak günü vaftiz bayramı yapılır. Yaşını doldurmamış olan çocukların vaftizi için bu gün tercih edilir. 7 Ocak günü ise, Hz. İsa'yı da vaftiz etmiş olan, sonradan Hz. İsa'nın hizmetine giren Hz. Yahya'nın anısına bu tören yapılır.

2.2.1.2.2. Aziz Stefanos Günü

Yeşilköy'ün kuruluşu ile ilgili efsanelerde anılan aziz Stefanos, Hristiyanlığın ilk şehididir. Kemiklerini taşıyan gemi Yeşilköy açıklarında fırtınaya yakalandığı için kemikleri karaya taşınmış, bekletildiği yere kilise inşa edilmiştir. Bu yüzden kasaba Aziz Stefanos adını alır. 8 Ocak'ta adına anma törenleri düzenlenir.

2.2.1.2.3. Aziz Petrus ve Aziz Pavlus Günü

29 Haziran İncil'in kayda geçirilmesini sağlayan iki havarinin günüdür.

2.2.1.2.4. Peygamber Mor İliyo Günü

İnsanları imana davet eden Hz. İlyas' anma günüdür. 1 Şubat'ta kutlanır.

2.2.1.3. Meryem Ana Anma Günleri

Hz. İsa'yı dünyaya getirerek saffetin ve bereketin sembolü olan Hz. Meryem eski bereket günleri ile daha çok ilişkilendirilmiştir. 15 Ocak Meryem Ana Ekinler Bayramı sabit günü olan kutlamalardandır. 25 Mart'taki Meryem Ana'nın Müjdelenmesi kutlaması, bahar karşılama dönemine denk gelmiş, gebelikten beklenen bereket ve mutluluk bahar karşılama törenleri ile çakışmıştır. 15 Mayıs'ta kutlanan Meryem Ana Başak Bayramı ekinlerin başak vermeye başladığı günlerdir.

15 Ağustos Meryem Ana'nın İntikali ve iki hafta sonra, 8 Eylül'de kutlanan Meryem Ana Doğuş Bayramı da hasat şölenlerine rastlar.

2.2.2. Süryani Geçiş Törenleri

2.2.2.1. Doğum

Hristiyan öğretilerine göre evliliğin amacı neslin devamını sağlamaktır. Bu yüzden evlenen çiftlerden en kısa sürede çocuk sahibi olmaları beklenir. Her ne kadar kız çocuklara eşit davranılsa da, erkek çocuklar büyük sevinç doğurur. Kirvelik bağı kurulmuş olan ailenin fertlerinden, bebekle aynı cinsiyette bir kirve seçilir. Annenin tercihi ile seçilen vaftiz anne, üç günlük olunca bebeği alıp kiliseye götürür, bebeğin başına dua okutur.

Çocuk kırk günlük olana kadar lohusaya özenle bakılır. Aile büyükleri lohusayı yalnız bırakmaz. Yakınlar ve komşular besleyici gıdalarla ziyarete gelirler. Bebeğe, mutlaka, minik bir el şeklinde etrafında minik inciler olan nazarlık takılır ve yastığının altına Yeni Ahit koyulur.⁵¹ Lohusalık sona erince anne evde banyosunu yapar ve kutsanmak için kiliseye gider.

2.2.2.2. Vaftiz

Süryanilerde vaftizi piskopos ya da papaz yönetir. Vaftiz babası çocuğun kendi babasının dışında Türk geleneğinde yerini bulmuş olan “kirve”ye benzer bir uygulamadır. Vaftiz babası (**karibo**) olan kişi kucakladığı ve veliliğini üzerine aldığı çocuğa; gereken dini öğütleri vermek ve Hristiyanlık yolunda yetiştirmekle görevlidir. Ayrıca vaftiz babası ile kucakladığı çocuk arasında akrabalık bağı da doğmuş olur. Yedi kuşağa kadar taraflar arasında hısımlık doğar. Manevi akraba oldukları için bu ailelerin çocukları birbirleriyle evlenemezler. Vaftiz edilen çocuğa bir Aziz’in ismi de verilir. Böylece o çocuk ismini aldığı azizin himayesine geçmiş olur.

⁵¹ Semra Abacı

Kaba, su, çok az miktarda zeytinyağı ve **murun** koyulur. Su, zeytinyağı ve **murun** vaftiz sırrının tamamlayıcısı üç maddedir. Daha sonra “*Mesih’in kulu Saliba Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına vaftiz oluyor*” dua cümlesi söylenerek vaftizin dua şartı da yerine getirilmiş olur. Süryani Ortodoks Kilisesi’ne göre vaftiz olmak dini zorunluluktur. Vaftiz ile ilgili olarak bazı günler kutsal kabul edilmiştir. Bu günlerden vaftiz bayramı ile Vaftizci Yahya Günü’nün tarihi sabittir. Vaftizci Aziz Yuhân’ın Doğuş Pazarı Aralık ayının belli günlerine denk gelmektedir. Vaftiz Bayramı, 6 Ocak’tır. Vaftizci Aziz Yuhân’ın Bayramı, 7 Ocak’tır.

Vaftiz kilise veya manastırda düzenlenir. Vaftiz töreni için ön hazırlıklar yapılır. Bakırdan yapılmış vaftiz kurnası **gurno**, ayine tüm cemaatin tanıklık edebilmesi için cemaat (**hayklo**) bölümünün ön kısmına getirilir. **Gurno** takdis edilmiş yarı ılıtılmış su doldurulur. Vaftiz kurnasının sağında kumaş örtülü bir masa bulunur. Masanın üzerine iki mum, İncil, kutsal vücut yağı, daha sonraki kullanımlar için takdis edilecek vücut yağı, yağlama fırçası, su leğeni, sünger, vaftiz mumları, vaftiz haçı, küçük bir tepsi üzerinde başın üzerini tıraş⁵² etmek için küçük bir makas, hemen yanı başında da havlu, vaftiz elbisesi, sabun hazırlanır.

Çocuk soyulur ve vaftizi yapan kişi tarafından, üç kere suya daldırılır. Bu arada “*Mesih’in kulu Saliba Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına vaftiz oluyor*” dua cümlesiyle, çocuğun alınına haç çıkarılır. Her defasında dualar okunur. Sudan alınan çocuğun vücudu (yüz, göğüs, sırt, eller, ayaklar) kutsanmış yağ ve **murunla** yağlanır. Her defasında dualar okunur.

Vaftiz olan çocuk eğer erkek ise kilisenin mihrabına getirilerek Tanrı’ya adanır ve tıraş edilir. Eğer vaftiz edilen çocuk kız ise o çocuk mihraba alınmaz. Kirvenin kucağındaki çocuk mihrabın etrafında üç kez dolandırılır, her defasında vaftiz

⁵² Tıraş yalnızca erkek çocuklar içindir. Tıraşta kesilen bir tutam saç, çocuğun ileride diyakos olması dileğiyle saklanır.

babası İncil'i öper. Bu esnada kaşık ile **komünyon** tepsisine ve şarap kâsesine dokunularak kaşık, vaftiz edilen çocuğun ağzına dokundurulur.

Vaftize hazırlanan şu yemini yapmak zorundadır: “*Ben (Saliba Ateş) şeytani, kuvvetini, işlerini ve ona tabi olanları inkâr eder; Yesu Mesih’e, peygamberlere, elçi ve gerçek öğretmenlere ve onların ilahi talimlerine iman eder, Peder, Oğul ve Aziz Ruha tabi olup, vaftiz olurum.*” Daha sonra beyaz bir elbise giydirilir ve kutsal kurban dudağına değdirilir veya yedirilir. Çocuk, böylece ‘*Tensir*’ yani vaftiz edilmiş Hristiyan olur ve kiliseye girdiği teyit edilir.⁵³

2.2.2.3. Evlilik

Süryanilerde evlenmenin dini temeli, İncil’deki Pavlos’un şu sözlerine dayanmaktadır: “*Adam için kadına dokunmamak iyidir. Fakat zinadan dolayı herkesin bir karısı olsun ve her kadının kendi kocası olsun*”⁵⁴. “*...Ve mukaddes olsun diye, onun uğruna kendisini teslim edip kiliseyi sevdiği gibi, karılarınızı sevin. Böylece kocalar kendi karılarını kendi bedenleri gibi sevmeye borçludurlar. Kendi karısını seven kendini sever; çünkü kimse hiç bir vakit kendi bedeninden nefret etmemiştir; fakat kendi bedeninin azası olduğu için, Mesih kiliseyi beslediği ve kayırdığı gibi, onu besler ve kayırır.*”⁵⁵ « *Bunun için adam babasını ve anasını bırakacak ve karısına yapışacaktır, ve ikisi bir beden olacaklardır.*»⁵⁶

Görüldüğü gibi evlilik son derece kutsal ve bozulamaz bir bağıdır.

⁵³ Akgüç- Koç, “Murun” *İdem*, İstanbul, Nisan 2004, s. 23-26

⁵⁴ Yeni Ahit Korintoslulara 1. Mektup 7:1

⁵⁵ Yeni Ahit Efesoslulara Mektup 5. Bab 7-12

⁵⁶ Yeni Ahit Matta 19. Bab 4-7

2.2.2.3.1. Düğün Öncesi Gelenekler

Yeşilköy'de yaşayan Süryani'lerde, evlenmek isteyen erkek mutlaka askerliğini yapmış ve iş sahibi olmalıdır. Çoğunluğu kuyumculukla uğraşan aileler, bu mesleği çocuklarına da öğretirler.

Erkekler okullarından mezun olur olmaz vatani görevlerini de yerine getirirler. Erkekler için evlilik yaşı en az 22-25 kızlar içinse en az 18'dir. Gençler birbirlerini kiliselerin gençlik merkezlerinde görüp beğenirler. Öncelikle rahibe sonra ailelerine açılırlar.

Evlenilecek kız en az lise mezunu, ailesi ve kendisi dürüst, ahlaklı ve namuslu olmalıdır. Kız ve erkek mutlaka vaftiz olmuş olmalıdır. Amca ve halaların kızlarıyla kesinlikle evlenilmez. Zihinsel ve bedensel engelliler evlenemez.

Vaftizde seçilmiş olan **karibo** da yedi kuşak boyunca akraba sayıldığından **karibo** ve yakınlarıyla da evlenilmez. Karibo çoğunlukla anne tarafından akrabalarından seçildiğinden akraba evlilikleri önlenmiş olur. Ancak nüfusun giderek azalması evlenecek yaştaki kız ve erkekler için büyük sıkıntı doğurduğundan, bu katı kurallar artık nadiren de olsa esnetiliyor.

Evlilik çağı gelip de henüz birini seçememiş olan kız ve erkekler Ayın Biri Kilisesi olarak bilinen Unkapanı Meryem Ana Kilisesi'ne giderler. Buradan satın alınan anahtarla kismetlerinin açılması için dua edip, adak adarlar. Çeşitli kiliselerdeki yardımlaşma organizasyonlarına katılırlar. Bu uygulamalardan sonra da kismetleri açılmamışsa mucizevî olduğuna inandıkları Mardin'deki **Deyrulzafaran** ve Midyat'taki **Deyrulumur** manastırlarına gidip oradaki azizlerin mezarlarını ziyaret ederler⁵⁷.

⁵⁷ Semra Abacı

2.2.2.3.1.1. Kız İsteme ve Söz Kesme

Yeşilköy'de yaşayan Süryanilerde kız isteme, oğlanın evlenme isteğini annesine bildirmesiyle başlar. Kumkapı Kilisesi başta olmak üzere, her kilisede bulunan gençlik merkezlerinde, gençlerin birbirlerini tanımaları için çeşitli toplantılar düzenlenir. Sosyal ortamda birbirlerini beğenen gençler ailelerine açılır. Annenin durumu uygun bir ortamda babaya bildirmesi üzerine, oğlanın evlenmek istediği kız ve ailesi araştırılır. Baba, kızı uygun gördükten sonra kız tarafına görücü gelineceği bildirilir. Kızın annesi kıza niyetini sorar, o da annesine düşüncesini açıkça söyler. Kız, oğlanla evlenmeyi istemiyorsa, kız tarafı, "Müsait değiliz, kızımız evliliğe hazır değil, yaşı daha küçük" gibi mazeretlerle oğlan tarafını geri çevrilir. Bu kızın gönlünün olmadığı anlamına geldiğinden, oğlan tarafı başka bir kız araştırmaya başlar. Kız evlenmeyi istemiyorsa asla zorla evlendirilmez. Süryani inancına göre, evlenen çiftler zina ve sağlık problemi dışında sebep ne olursa olsun boşanamaz.⁵⁸

Erkek tarafı, kız evinden olumlu cevap alırsa, kararlaştırılan tarihin akşamı oğlanın babası, annesi, dedesi, büyükannesi, amcası gibi yakın akrabalar ve kız evi tarafından saygı gösterilen birisi ile beraber kız istemeye gidilir.

Kız tarafının ikramları yenildikten ve bir müddet sohbet edildikten sonra aile büyüklerinden biri veya hatırı sayılır kişi "*Allah'ın emriyle oğlumuzu kızınızı istiyoruz*" ifadesiyle kızı babasından ister.

Kızın babası bu ilk istemede kızı verebilir. Erkek tarafının eve davet edilmiş olması bir çeşit ön kabul göstergesidir. Yine de akrabalara danışmak için süre istenmesi adettendir. Süre bitiminde erkek tarafına haber gönderilir ve bu defa erkek

⁵⁸ Mutay Öztemiz, *II. Abdülhamit'ten Günümüze Sosyolojik Siyasi ve Hukuki Açından Süryaniler*, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul, Aralık, 2007, s. 378

tarafı hediyeleri ile söz kesmeye hazır olarak gelir. Erkek tarafı yine yakın akrabalarıyla kız istemeye gelir. Kızın babası kızı verdiğini ifade ettiğinde, oğlanın annesi veya büyükannesi kıza altın yüzük, maddi imkânlarına göre kolye, bilezik gibi takı takarlar. Altın, gümüş, pırlanta hatta sadece metal de olsa mutlaka bir haç kolye hediye edilir. Süslü bir sepete hazırlanmış iki adet rakı bardağı ve rakı bu an için getirilmiştir. Yüzüklerin takılmasıyla eğlence başlar.

Nişan ve düğünde takılacak takılar hususunda pazarlıklar, kurallar, zorlamalar yoktur. Oğlan tarafı maddi imkânları ölçüsünde takı takar. Kız tarafı söz kesme veya nişandan vazgeçerse söz kesmede ve nişanda takılan takılar oğlan tarafına iade edilir. Oğlan tarafı vazgeçerse iade edilmez.⁵⁹

2.2.2.3.1.2. Nişan

Nişan töreni kız tarafına aittir. Söz kesilince nişan tarihi kararlaştırılır. Bir kaç gün sonra, erkek tarafına uygun görülen tarih bildirilir.⁶⁰

Nişan töreni artık çoğunlukla salonlarda yapılıyor. Bunun aileye maddi külfeti daha ağır olsa da kalabalık törenler için salonlar daha uygun oluyor. Kız evi nişana gelen davetliler için yemekli ve içkili bir sofraya hazırlar. Oğlan tarafı nişana gelirken üzerlerine badem ile haç şekli yapılmış çörek ve bir sepet içki getirir. Bu çöreğin adedi mutlaka tek sayı olmalıdır. Kız tarafının ve erkek tarafının kirveleri ve rahip de törene katılır. İki kirve bir çöreğin ucundan rahibin gözetiminde tutup çekerler ve çöreği bölerler. Bu törene “çörek kırma” denir. Çörek kırıldıktan sonra, artık dilim ekmekten ayrılmış, evlilik için yemin kadar güçlü bir söz verilmiştir.

⁵⁹ Semra Abacı

⁶⁰ Semra Abacı

Rahip yüzüklere, elbiselere, kıza ve oğlana Süryanice dua ve bir ilahi söyler. Rahip, çiftleri takdis ettikten sonra önce kıza sonra da oğlana yüzükleri takar. Yüzükler takıldıktan sonra oğlan evinden bir erkek veya bayan oğlan tarafının hazırladığı takıları kıza takar. Ayrıca oğlanın büyükannesi veya amcasının karısı gelin kıza bir altın takar. Nişana davet edilen davetliler takı takmazlar, onlar hediyelerini düğünde getirirler. Daha sonra içkiler kadehlere konur, oğlan ve kız evi birbirlerine hayırlı olsun diyerek içkilerini içerler ve eğlenirler.

Nişandan sonra iki taraf düğün tarihini belirler. Nişan ile düğün arası fazla uzatılmaz. Bu dönemde çiftlerin birbirleri ile görüşmelerini kısıtlayıcı bir durum söz konusu değildir. Resmi nikâh olmadan dini nikâh yaptırmayan Süryanilerde, Kıyam Bayramı'ndan sonraki kırk gün içinde dini nikâhın kısılması yasaktır. Dolayısıyla düğün tarihi belirlenirken bu hususa dikkat edilir.

2.2.2.3.2. Düğün Sırasında Gelenekler

Davetiye gönderilmesi ile düğün günü ve yeri ilan edilir. Düğün hazırlıklarına başlanır.

2.2.2.3.2.1. Kına Gecesi

Düğün töreni Cuma gecesi kız evinde yapılan kına gecesi ile başlar. Kına gecesine oğlan evinin kadınları ve damat katılır. Geline ve diğer kadınlara yakılacak olan kına oğlan evinden getirilir. Damat tarafından olan gelinin sağdıç, geline kına yakmadan önce avucuna bir altın koyar. Şayet sağdıç altını vermezse gelin avucunu açmaz.

Bundan sonra sağdıç, gelinden başlayarak kına gecesine gelen kadınlara ve orada hazır olan damada kına yakar. Kına gecesi kız evinde genelde gelinin sağdıçlığını damadın kirvesinin hanımı yapmaktadır. Kına töreninde damat dışında erkek bulunmaz. Kına yakıldıktan sonra kadınlar kendi arasında eğlenirler.

2.2.2.3.2.2. Damat Hamamı

Damadın sağdıçı cumartesi gecesi damat için özel bir eğlence düzenler. Bu eğlence için çoğunlukla Cağaloğlu Hamamı seçilir. Sağdıç, içkili, müzikli, yemekli bu hamam eğlencesi için tüm ayarlamaları yapar. Damat banyosunu yapıp çıkmak üzere iken sağdıç ve arkadaşları ona yumurta atarlar. Yumurta bereket dileklerinin işaretidir. Damat bekarlığının son gecesini bir grup arkadaşıyla eğlenerek geçirir.

2.2.2.3.2.3. Gelin Hamamı

Yeşilköy'de yaşayan Süryanilerde gelin hamamı damat hamamı ile aynı günde ve mümkünse aynı hamamda yapılır. Yiyecekler hazırlanır, sazlı sözlü bir eğlence düzenlenir. Kız tarafı ve erkek tarafının yakın akrabaları, erkek akrabalarının hanımları davet edilir.

2.2.2.3.2.4. Dini Nikâh ve Düğün

Süryanilere göre resmi nikâh yaptırmayan çiftlere kilisede dini nikâh yapılmaz. Dini nikâh Pazar günü kilisede yapılır.⁶¹ Gelin babasının, annesinin ve akrabalarının ellerini öper. Babası ve annesi evden çıkmadan önce geline nasihatte bulunurlar. Damat ve aile yakınları süslenmiş gelin arabalarıyla, korna çalarak gelin almaya gelirler. Gelin dualarla kutsanarak evden çıkar ve kiliseye birlikte gidilir.

Damadın giysisine nazardan korunması için haç şeklinde iğne iliştirilir.

Tören sırasında gelin ve damat ayakta durur ve başlarına birer tane altından, gümüşten veya bakırdan yapılmış ve kırmızı kurdele bağlanmış taç takılır. Taç

⁶¹ Sami Kılıç, "Elazığ'da Yaşayan Süryanilerde Düğün İle İlgili İnanışlar" *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 13, Sayı 2, Elazığ, 2003, s. 267-278

takılması, gelin ve damat için yeni bir hayatın başlangıcını, tacın üzerindeki kırmızı kurdele ise çiftlerin masumiyetini temsil etmektedir. Taç takılan çift artık kendi kurdukları krallığın kral ve kraliçesi olmuşlardır.

İçine kına serpiştirilmiş kutsal kâsedeki şarapla yüzükler kutsanır. Rahip nikâha başlamadan çiftlerin ellerini bağlar ya da gelinin yüzüğünü damada, damadın yüzüğünü de geline takarak parmaklarını birbirine geçirir. Nikâh töreni bittiğinde ise ellerini çözer veya değiştirmiş olduğu yüzükleri tekrar çiftlere takar. Kutsal şaraptan içirir. Nikâhın başında çiftlerin ellerinin bağlanması veya yüzüklerinin değiştirilmesi iki beden bir olmasını temsil etmektedir. Nikâh esnasında damadın sağdıcı çiftlerin yanlarında haç tutar. Damadın sağdıçlığını ise genellikle damadın vaftizinde **karibosu** olan kişi yapar.

Süryanilerde nikâh töreni uzun sürmektedir. Rahip nikâhta Matta veya Yuhanna İncillerinden parçalar okur. Rahip nikâh esnasında gelin ve damadın başlarını birbirlerine dokundurduğunda hangisi önce davranırsa diğerinin ayağına basar. Eşinin ayağına basmakta erken davranan evlilik boyunca sözünü dinletecektir. Kilisede nikâh merasimi bittikten sonra davetliler gelin ve damada hediyelerini takarlar. Bu hediyeler genellikle altın ve para cinsindedir. Kilisede yapılan dini nikâha Müslüman bazı komşu ve samimi arkadaşlardan da katılanlar olmaktadır. Damadın annesi kilise çıkışında evliliğin bereketli olması için pirinç ve para saçar.

Kilisede nikâh töreni tamamlandıktan sonra kız evi ve yakın akrabaları oğlan evine giderler. Pazar günü akşamı oğlan evinde yemekli, içkili ve müzikli eğlence düzenlenir. Bir bakıma esas düğün bu akşam yapılmaktadır. Eğlence arasında, kiliseye gelmeyen Müslüman davetliler için takı merasimi de yapılır.

Eğlence bitip davetliler dağıldıktan sonra gelin ve damat, kendi evlerinde gerdeğe girerler. Gerdekte damat geline yüz görümlüğü için bir altın bilezik veya kolye gibi bir takı takar.

2.2.2.3.3. Düğün Sonrası Gelenekler

2.2.2.3.3.1. Düğün Sonrası İlk Sabah

Gelinin bakire olması önemlidir. Gerdekten sonra, Kirve ve eşi hemcinslerine durumu uygun bir dille bildirir. Gelin bakire çıktığında damadın annesinin elini öper, o da geline bir altın takı takar, alnından öper. Buna yüz açıklığı denilmektedir. Kız evine de kırmızı bir elma gönderilerek durum açıklanır. Bunun üzerine kız evi de oğlan evine bir tepsi baklava gönderir. Eğer gelin bakire değilse evlilik sürmez.

İlk gün öğleden sonra, oğlan evine kız evinin yakın akrabaları da çağrılarak yüz görümlüğü yapılır. Bu uygulamada damat damatlık elbisesini, gelin de gelinliğini giyerek bir masada oturur. Evde bulunan bir müzik aletinden çalınan müzik eşliğinde yemek yenir ve eğlenilir.

Gelin ve damat genelde masada oturmakla birlikte aileler çiftleri bereket getirmesi için oynatırlar. Bu gelenek bilinmesine rağmen, çiftlerin çoğu, balayına gitmeyi tercih ettiklerinden uygulanamaz hale gelmiştir.

2.2.2.3.3.2. Gelin Gezdirme

Süryanilere göre yeni gelin evden ilk dışarı çıktığında, kocasıyla birlikte kiliseye gider.⁶² Kiliseden sonra damadın yakın akrabaları ziyaret edilir. Buna, gelin gezdirme denilmektedir. Gelin gezdirmede, ziyaret edilen akrabalar da damadın ailesini akşam yemeğine çağırırlar. Bu uygulama yaklaşık bir hafta sürmektedir. Böylelikle gelin dışarı çıkmaya başlar. Ancak, yeni evlilerin büyük kısmı balayı seyahatine çıktıklarından, bu gelenek unutulmak üzeredir.

⁶² Sami Kılıç, a.g.m., s. 275

2.2.2.4. Süryani Ölüm ve Defin Gelenekleri

Süryani İnanç geleneğinde, inançlıyı ölüme hazırlama, ruhun bedene karşı direncinin muhafaza edebilmesi amacıyla, kilise surları arasında yer alan “Hasta Yağı” uygulaması yapılır.

2.2.2.4.1. Hasta Yağı

Ağır hasta olan ve öleceği tahmin edilen kişilere yapılan bir ritüeldir. Günahlar ruhun hastalığıdır ve Tanrı ile kulunun arasına girer. Hastalıklar da kul ile yaşam arasına girer. Hz. İsa'nın ölümün çaresizliği karşısında kullara destek olmak, teselli ve şifa dağıtmak için gönderildiğine inanılır. Önceden kutsanmış bu yağ ölmek üzere olan hastaya teselli vermek, onu ölüme hazırlamak, Tanrı'nın sevgisiyle onun hep yanında olduğunu göstermek için sürülür.

Duyu organlarını sembolize eden beş mum kutsal kâsenin içine koyulmuş olan hamura saplanır. Bunun üzerine zeytinyağı eklenir. Uygulamanın yapılacağı mekânda bir masaya yerleştirilir. Sağına ve soluna birer mum ve haç koyulur. Önce doğu yönündeki baş, sonra ortadaki göğüs, daha sonra da sol ve sağdaki mumlar dualar okunarak yakılır. Duayı hazır bulunan en üst düzey ruhani yapar.

Mumların her yakılışında üç kez “*Kadişat Alaho, kadişat hayelthonö, kadişat lomoyutho, destlebt hlotfayn’ Kutsalsın ey Allah! Kutsalsın ey güçlü! Kutsalsın ey ölmeyen! Bizim için haça gerildin! Bize merhamet eyle!*” duası ve ardından, “*Abun dbaşmayo nethkadaş şışmoh tethe malkutoh nehve sebyonoh’ Ey göklerdeki babamız adın kutsal olsun*” duası okunur.⁶³ Ağız, burun, dil, göz, kulak, göz, göğüs, eller, ayaklar, alın, böbrek hizasından gövde üzerine kutsal yağ ile haç şekli yapılarak dualar edilir. Bu organlar imanlı bir vefat için şahitlik edecektir. Ruhani

⁶³ Mehmet Şimşek, *Süryaniler ve Diyarbakır*, İstanbul 2003, s.95

sağ elini hastanın başına koyarak dua eder. Daha sonra masada bulunan haç ve İncil yardımcılarının yardımıyla hastanın başı hizasında tutularak dua edilir.⁶⁴

2.2.2.4.2. Ölüm Öncesi İnanışlar

Köpek veya kurt benzeri hayvanların gece vakti uzun uzun havlamaları veya ulumaları, baykuş sesi, ölümü haber veren olaylar olarak genel kabul görür. Bununla birlikte, çocukların ev içinde aşırı derecede yaramazlık yapmaları, evdeki aynanın kırılması, kırık ayna parçasının evde bulunması, cam türünden gereçlerin yere düştüğü halde kırılmaması da ölüme işaret eder. Yıldız kayması, güneş tutulması gibi doğa olayları da toplumca sevilen birisinin öleceğine yorulur. Rüyada diş çektirmek, oturlan evin yıkıldığını görmek, ölmüş bir yakının görülmesi ve ölmüş olan yakının kendisinden bir şeyler istemesi, seslenmesi veya konuşulması, kömür veya kavrulmuş kahve görülmesi de, ölümün gelişini işaret ettiği inanan durumlardır.⁶⁵

Ölmek üzere olan birinin aniden sağması “ölüm öncesi iyiliği”, ev yakınındaki bir bitkinin alışılmadık şekilde hızlı büyümesi de hane halkından birinin öleceği olarak yorumlanır.

2.2.2.4.3. Ölüm ve Sonrası

Ölümün hemen ardından kiliseye haber gönderilir ve üç kısa çan sesi ile cenaze olduğu halka duyurulur. Ölünün yüzü doğu yönüne çevrilir, kolları göğsünde kavuşturulur. Karnının üzerine makas veya bıçak gibi metal bir eşya yerleştirilir. Başucuna İncil koyulur ve mum yakılır. Eğer uzakta yaşayan akrabalar varsa, cenaze bir gece bekletilir. Ölünün başucunda tütsü yakılır, dualar okunur. Ölü törenler için evden çıkarılınca, yatağına küçük bir taş bırakılır, giysileri fakirlere verilir.

⁶⁴ Mehmet Şimşek, “Süryanilerde Ölüm Gelenekleri”, *Süryaniler*, Mayıs, 2002

⁶⁵ Cüneyt Yeşil, *Süryanilerde İnanç ve İbadet Esasları*, (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı Dinler Tarihi Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 2002

Süryani din adamları ölü yıkamazlar. Bu işte tecrübesi olan cemaat üyeleri ve diğer kilise görevlileri, bazen de aile bireyleri tarafından yıkanır. Ilık su ve sabun bezi kullanılarak kilisenin yıkama bölgesinde icra edilen bu ritüel büyük bir saygı ile yerine getirilir. Yıkama işleminden sonra giydirilir ve tabuta yerleştirilir. Ayak başparmakları ip ile birbirine bağlanır. Tabutun içine önceden serilen beyaz kefen bezi vücudu örtecek şekilde kapatılır. Kudüs'ten getirilmiş olan haçlarla bezeli bir metre uzunluğundaki örtü, kefenin üzerine örtülür.

Vefat eden çok gençse, yas tutanlar tıraş olmaz. Tüm yas evlerinde temizlik ve yemek işlerini yas tutanlar dışındaki komşu ve ahbablar üstlenir. Bayanlar tek renk gri başörtülerini yas süresince çıkartmaz. Taziye ziyaretine gelenlere acı kahve ikram edilir. Evde dualar okunur. Ancak duayı yalnızca din adamları yapabilir. Hazır bulunan **şammaşlar** da, din adamının duasına katkıda bulunurlar.⁶⁶

Süryaniler din adamlarını **-patrik, mafıryan, metropolit, papaz, rahip, horiepiskopos, papaz-** sivillerden farklı bir şekilde gömerler. Yukarıda belirtilen ruhban sınıfı, özel şekilde hazırlanarak gömülür. Yıkanan ve takdis edilen cesedin, hayatta iken bulunduğu ruhban sınıfının özelliklerini yansıtan giysileri, üzerine giydirilir. Ahşap ve arkadan destekli sandalye üzerine oturtulmuş vaziyette manastır veya kiliselerin duvar, yer veya özel mekânlarına gömülür. Bu gömülüştü, ruhbanın cesedi toprak ile temas etmez. Bu kategorilerde yer alan din adamlarının cenaze ayinlerini, bir üst kategoride bulunan ruhban yerine getirebilir.⁶⁷ Aradan geçen belli bir süreden sonra, gömülü bulunduğu yerden kemikleri alınarak kilise veya manastırda özel bir girintinin içine konulur. Ruhbanların cenaze törenleri sivillerden daha farklı ve görkemli bir şekilde yapılır. Cenaze kürsüde oturtulmuş bir vaziyette iken omuzlara

⁶⁶ Mehmet Şimşek, a.g.k., s.226

⁶⁷ İbrahim Özcoşar, *Antakya Süryani Kadim Patriklerinin Özgelişi*, İstanbul, 2006, s. 21

alınarak kilisenin dört yönüne bakan duvarlarına değdirilecek şekilde dokundurulur. Bunun anlamı ölen ruhaninin kiliseye veda etmesidir. Bu esnada acıyı ve ayrılığı ifade eden ilahiler seslendirilir.

2.2.2.4.4. Cenaze

Cenaze kiliseye ulaşınca tek bir çan duyurusu yapılır. Cemaat ve görevliler toplanırlar. Vefat edene ait büyük bir resim çiçeklerle süslenerek cenaze alayının başında yer alır.

Değişik dua ve mezmurlar okunur, ölenin ismi anılır. Koro ilahiler söyler. Tabut içinde duran cenazeye, kefenin üzerinden, son bir kutsal yağ uygulaması yapılır ve bu kutsal yağ sürülmüş kişiye şeytanların yaklaşmaması için dua edilir.

Koronun, uzun süren dua ve ilahileri okumasıyla, kilisede icra edilen cenaze ayini bitirilmiş olur. Tüm bu uygulamalar yaklaşık olarak 1 saat 30 dakikada tamamlanır.

İlahiler okunarak tabut omuzlara alınır ve defin yerine doğru yola çıkılır. Burada rahip son bir tören duası okur ve cenaze toprağa verilir. Mezarlık çıkışında cenazeye katılmış olanlar rahip ve yakınlarla taziyelerini iletip ayrılırlar.⁶⁸

⁶⁸ Mehmet Şimşek, a.g.k., s. 228

3. SONUÇ

Yeşilköy Ermeniler, Süryaniler, Rumlar ve Türklerin yüzyıllardır huzur içinde yaşadığı bir İstanbul semtidir. Bu çalışma, artan nüfus, göç gibi sebeplerle giderek daha az uygulanır hale gelen geleneklerin, kayıt altına alınması yolunda bir adımdır. Cemaatlerin hem kendi aralarında, hem birbirleriyle olan münasebetleri törensel uygulamaların benzerliğini arttırmıştır. Halkbilim açısından bu uygulamaları gelecek kuşaklara aktarabilmek, geçmişte ve bugün kim olduğumuzu, gelecekte kim olacağımızı görmek açısından önemlidir. Toplumu birbirinden görünmez çizgilerle ayırmış gibi gözükten uygulamalar, aslında iç içe geçmiş, adeta kaynamıştır. Farklı dinlere mensup fertler, Anadolu topraklarından beslenmiş, ortaya inanılmaz güzellik ve çeşitlilikte bir mozaik çıkmıştır.

Süryaniler ve Ermeniler hakkında farklı bölgelerde yapılmış araştırmalar folklorik öğeler barındırsa da, sosyal problemlerin çözümünde kullanılabilecek sosyal bağlamlı verilerin bir arada bulunması “Uygulamalı Halkbilimi” sahası için daha önemlidir. Anadolu coğrafyasını yüzyıllardır bir arada tutan bu malzemelerin, ileride karşılaşılabilecek sorunlara da çözüm bulması muhtemeldir.

Törensel uygulamalar; Ermeni, Süryani ve Türk toplumu için Paganlık döneminden kalma geleneklerle yeni dini kaynaştırma çabalarının sonucunda doğmuştur. Yeni evli çiftlere, bereketli bir evlilik için saç yapılması gibi adetler toprağa bağlı yaşanan dönemlerin bugüne bıraktığı izlerdir. Üç büyük dinin de benzer uygulamaları, emir ve yasakları bulunması benzerlikleri arttırır. *“Bu yüzden kendi bağlamı içinde bir folklor tanımı için, gelenek ölçüt olmamalıdır.”*⁶⁹ Geçmişten bugüne taşıdıklarımız, uygulamayı sürdürdüklerimiz ve yeni oluşturduğlarımız folklorun ta kendisidir.

⁶⁹ Çobanoğlu, Özkul *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş* 4.Baskı Ankara 2008, s 305

Yeşilköy’de, Türkiye tarihinin en karışık dönemlerinde bile süren barış ve huzur havasının kaynağı, etnik kökenlerin, dini kimliklerin gündelik hayata yansımamasıdır. Latin Katolik Kilisesi’nde, Latin Katolikler ve Süryani Ortodokslar birlikte, sırayla ibadet etmektedirler. Müslüman Türk halkı Paskalya Bayramı için çörekler pişirmekte, Hristiyan komşularla görüşürken, hayvansal gıdaların alınmadığı oruç dönemlerini dikkate almaktadır. Öte yandan İslam Dini’ne ait bayramlarda, kandillerde Hristiyan halk kandil simitleri yapıp, çocuklara harçlık vermektedir. Müslüman, Hacı bir yaşlı hanım, Hristiyan komşusunun kızının düğünü için Ramazan ayında ve oruçlu olarak kiliseye gelmektedir. Tüm bu insanlar inançlı, temiz ve ahlaklı olmanın ötesinde birbirlerini yargılamadan, sorgulamadan yaşamayı öğrenmişlerdir.

Kilise uygulamaları dışında hemen her kutlama ve geçiş töreni benzerdir. Anadolu kökenli uygarlıkların, din değiştirdikten sonra benzer unsurlar taşıması kaçınılmazdır.

Hidrellez, bahar bayramı, hasat şölenleri gibi törenler her iki dinin de olmadığı, Paganlık ve Çoktanrıcılık günlerinden izler taşır. Bugün tarım ve toprakla ilgisini tamamen kesmiş bulunan, tam anlamıyla kentli olan Yeşilköy insanı için bereket töreni uygulaması anlamını yitirmiştir. Ancak kilise ile bağlantısı kurulmuş olan uygulamalar dindar insanlar için anlamlıdır. Günlük hayatta yerini bulmadığı için şarap kutsaması, bahar karşılaması, hasat şöleni gibi günlerde tamamen Hristiyanlık sonrası kazanımlar ağırlık kazanmıştır.

Kutlama törenleri çoğunlukla kilise bağlantılıdır. Önemli dini olayların yıldönümleri, aziz ve azizeler için anma günleri bu törenlerin temelini oluşturur. İki bin yıllık kilise uygulamaları bu törenlerin ana hatlarını belirler. Yine de yerel uygulamalar küçük farklar oluşturur.

Müslüman halk ile Hristiyan halkın benzer törensel uygulamaları hayli fazladır. Özellikle geçiş törenleri neredeyse aynıdır. Lohusaya gösterilen ihtimam, nazarlık ve kutsal kitabın anne ve bebeğe yakın tutulması, nazarla ilgili inanışlar, vaftiz

ve kırk banyosu, isim koyma merasimi, kız isteme, söz, nişan, yüzüklere kırmızı kurdele bağlama, çeyiz hazırlığı, evden gelin çıkarma, damat ve gelin banyoları, damattan bahşiş alma, gerdek gecesi, cenaze hazırlama ve defnetme konularının her birindeki benzerlikler birer çalışma konusu olacak kadar fazladır. Öyle ki bilmeden izleyen bir gözün ayırt edebilmesi imkânsızdır.

Kültürel zenginliğimizin, atalarımızın hoşgörü ve yüce gönüllülüğünün mirası olan unsurları, korumak, yaşatmak ve yeni nesillere aktarmak zorundayız. Binlerce yıllık gelenek ve kültürü sırtlanmış, yazılı tarihin başından beri var olan birkaç millet vardır. Türklerin bu milletlerden biri olmasının sebebi ise, insanı önce insan olarak görmesidir. Rengi, cinsiyeti, dini onun insanlık vasfından sonra gelen değerlerdir.

Yeşilköy halkının eğitilmiş ve müreffeh olmasının, bu sonsuz hoşgörü ortamının doğmasında katkısı olduğu muhakkaktır. Ama küçük bir balıkçı köyü iken de yine huzur içinde olması, Osmanlı'nın hoşgörü ikliminin tam da merkezinde bulunmasının daha önemli bir etken olduğunu gösteriyor.

Ermeni gençleri her geçen gün geleneksel unsurlara daha az değer veriyor ve törenlere daha az katılıyor. Süryani gençler ise daha rahat yaşam koşulları, daha iyi iş imkânları için yurt dışına yerleşiyor. Bugün Yeşilköy pastanelerinin vitrinlerini süsleyen kliçeler elli yıl sonra olmayabilir. Ama bizlerden biri komşusunu hatırlayıp onun anısına kliçe, çörek pişirirse o zengin mozaği koruyabiliriz. Gelinler damadın ayağına basmaya çalışırken, anneler evlatlarına saç yaparken, kırk yıkama suyuna gül suları ve baharatlar eklerken, komşu teyzeler kırk uçurmaya gelen bebeklere yumurta verirken tarihin izlerini aktardıklarını bilirler.

KAYNAKÇA

Akgüç- Koç, “Murun” *İdem*, Nisan 2004

Aziz Koluman, *Orta Doğu’da Süryanilik*, 2. Baskı Ankara 2002

Aziza S. Atiya, *Doğu Hristiyanlığı Tarihi*, İstanbul, 2005

Cüneyt Yeşil, *Süryanilerde İnanç ve İbadet Esasları*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı Dinler Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2002

David Akgüç, “Meryem Ana Müjde Bayramı”, *İdem*, İstanbul, Nisan 2005

David Porter, *Constantinapol and its Environs*, New York, 1835

Doğan Kuban, *İstanbul Bir Kent Tarihi Bizantion, Konstantinopolis, İstanbul*, 2. Basım, İstanbul, 2000

Halit Ziya Uşaklıgil, *Kırk Yıl*, 2. Basım, İstanbul, 2008

İbrahim Özcoşar, *Antakya Süryani Kadim Patriklerinin Özgeçmişi*, İstanbul, 2006

Jacques Boucher de Perthes, *Voyage a Constantinapol*, Paris, 1855

Kevork Pamukçiyen, *Zamanlar, Mekanlar, İnsanlar*, İstanbul, 2003

Kevork Pamukçiyen, *İstanbul Yazıları*, İstanbul, 2002

Kitab-ı Mukaddes, İncil

Kur’an-ı Kerim

- Mehmet Çelik, *Süryani Tarihi, 1. Cilt*, Ankara, 1996
- Mehmet Şimşek, “Süryanilerde Ölüm Gelenekleri”, *Süryaniler*, Mayıs, 2002
- Mehmet Şimşek, *Süryaniler ve Diyarbakır*, İstanbul, 2003
- Mircae Eliade, *DinlerTarihine Giriş*, İstanbul, 2003
- Murat Bebiroğlu, *Osmanlı Devleti’nde Gayrimüslim Nizamnameleri*, İstanbul, 2008
- Mustafa Ekincikli, *Türk Ortodoksları*, Ankara, 1998
- Mutay Öztemiz, *II. Abdülhamit’ten Günümüze Sosyolojik Siyasi ve Hukuki Açından Süryaniler*, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul, Aralık 2007
- Özkul Çobanoğlu, *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*, 4. Baskı, Ankara, 2008
- Pertev Naili Boratav, *Türk Folkloru*, İstanbul, Aralık 1973
- Pinelopi Stasis, *19. Yüzyıl İstanbul’unda Gayrimüslimler*, İstanbul, 2003
- Rene Grousset, *Başlangıcından 1071’e Ermeni Tarihi*, İstanbul, 2005
- Sami Kılıç, “Elazığ’da Yaşayan Süryanilerde Düğün İle İlgili İnanışlar” *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 13, Sayı 2, Elazığ, 2003
- Şmorhk Kalustyan, *Kısaltılmış Tören Klavuzu*, İstanbul 1985
- Talip Atalay, “Lozan Antlaşması Öncesi ve Sonrasında Süryani Eğitim Kurumları”, *Süryaniler*, Mart 2005
- Tarih-i Selaniki, Toronto Üniversitesi Nüshası No: ACL-2851, İstanbul Matbaa-i Amire, 1864

Terenik Poladyan, *Ermeni Apostolik Kilisesinin Sırları*, Beyrut, 1957

Turgay Tuna, *Deniz Fenerinin Işığında Yeşilköy Ayastefanos*, İstanbul, 2006

Uğur-Gül, *Kitab'üt-Tarih-i Küh'ül Ahbar*, Cilt 1-2, Kayseri, 1997

Yakup Bilge, *Süryaniler, Anadolu'nun Solan Rengi*, İkinci Basım, İstanbul, 1996

İNTERNET KAYNAKLARI

http://www.surppirgic.com/surppirgic_2.html

<http://www.Lraper.org/main>

<http://www.hyetert.com>

<http://www.archive.org/details/evliyaalebisey02evliuoft>

<http://www.archive.org/details/JamesFrazerMagicReligionAndScience>

KAYNAK KİŞİLER

Ad Soyad	Yaş	Cemaat	Eğitim
Janeta Zorbaz	46	Ermeni Resuli	Orta
Semra Abacı	44	Süryani Kadim	Orta
Valentin Başbüyük	47	Ermeni Resuli	Orta

SÖZLÜK

- Anahit:** erm. Ermeni mitolojisinde bir tanrıça
- Anuş abur:** erm. Tatlı çorba, aşure
- Aramazt:** erm. Ermeni mitolojisinde bir tanrıça, Anahit'in annesi
- Arami:** M.Ö. 1'de Mezopotamya'da yaşayan bir halk
- Astvatzatsin:** erm. Hz. Meryem'in öldükten üç gün sonra göğe alınışı
- Aşug:** erm Aşuğ, Türkçe söyleyen saz şairi, aşık
- Bagdasar:** Hz. İsa doğduğunda onu ziyarete gelen üç çobandan biri
- Barutçubaşı:** Barut imalatı yapılan baruthanenin bakanı
- Bostancıbaşı:** Saray ve çevresindeki bahçelerin düzenlemesini yapan bahçıvanların, saraya hizmet eden kayıkçıların amiri.
- Çangi:** erm. Muş'ta bir manastıra halkın verdiği isim
- Diriliş:** Hz. İsa'nın çarmıha gerilişinden üç gün sonra tekrar insanların arasına dönmesi
- Diyarınntaraç:** erm. Ateş Gecesi, Yahudi geleneklerine göre bebek İsa'nın tapınağa sunulduğu gün
- Dzaggazart:** erm. Dallar bayramı, Hz. İsa'nın Kudüs'e girişi
- Ermeni:** Ermeni Apostolik Cemaati kastedilmiştir. Hz. İsa'nın Tanrısal ve insani yönlerinin yorumlanması konusunda ayrılığa düşüldüğünden 2. Kadıköy konsilinde diğer Ortodoks kiliselerden ayrılmışlardır.
- Fıslıh:** Geçiş anlamına gelen Passah kelimesinden türemiştir. Hz. Musa ve Firavun arasındaki çekişmenin sonucunda olan olayların anılması törenidir.
- Gağant:** erm. Yılbaşı
- Gınkahayr:** erm. Vaftiz babası, vaftiz kirvesi
- Göğe yükseliş:** Hz. İsa'nın dirilişten kırk gün sonra göğe alınması
- Grog:** erm. Ermeni mitolojisindeki yazgıcı, kader tanrısı
- Gurno:** sür. Kurna, tas

Guşan: erm. Saz eşliğinde Türkçe koşuk söyleyen Ermeni halk şairi, âşık

Hayklo: sür. Kilisede insanların oturup dua ettiği bölüm

İdo dmavlodö: sür. Hz. İsa'nın tapınağa sunulmuş bayramı, ışık töreni

Karibo: sür. Kirve

Karnaval: Büyük orucun başlangıcını müjdeleyen kutlamalar

Kaslar: Hz. İsa doğduğunda onu ziyarete gelen üç çobandan biri

Kenan: Eski bir uygarlık

Khaçveratz: erm. 628'de kutsal haçın Perslerden geri alınması

Khuçgururig: erm. anrılı dönemde kendisi küçük, güçleri çok büyük bir tanrı

Kıddas: sür. Komünyon, kutsal kurbanı kabul edip bağışlanma dileme

Kıyam: Kalkmak, diriliş

Kliçe: sür. Bir çeşit çörek

Komünyon: Günahlardan arınmak için Hz. İsa'nın kendini insanlığa kurban edişini, onun etini ve kanını simgeleyen ekmek şaraptan almak. Kişi böylece onun tüm günahlar için adadığı kurbanı kabul eder ve tövbe eder.

Lebeniye: sür. Yoğurtlu bir yiyecek

Maeltö: sür. Bebek İsa'nın tapınağa sunulduğu

Mafiryan: Hindistan'daki Psikopos vekili

Melkom: Hz. İsa doğduğunda onu ziyarete gelen üç çobandan biri

Mesleme: 714'te İstanbul'u kuşatan Arap ordularının kumandanı

Metropolit: sür. Patrikten sonra gelen, bölge din işleri yetkilisi

Mihr: erm. Ermeni mitolojisinde ateş tanrısı

Murun: sür. Kutsal yağ

Müron: erm. Kutsal yağ

Navasard: erm. Hristiyanlık öncesinde tanrıça Anahit gününün ardından yapılan bereket kutlamaları

Noel: Hz. İsa'nın dünyaya geldiği gün

Paganizm: Doğadaki varlıkların kendine özgü güçleri olduğu düşünülen bir inanç

Panteon: Tapınak

Pantikost: Hz. İsa'nın çarmıha gerildikten sonra dirilmesi

Pasah: Fısıh kelimesinin Aramicesi, geçmek, geçiş

Paskalya: Büyük orucun sona ermesi

Patrik: Ortodoks ve Doğu kiliselerinin başkanı

Plit: erm. Bir tür çörek

Pokhint: erm. Kete de denilen bir tür çörek

Pun peregantın: Büyük Oruç'a giriş kutlaması, karnaval

Rahip: Yerel din yetkilisi

Rışes: sür. Pentakusti den elli gün sonra kutlanır, Hz. İsa'nın havarilerine kutsal ruhu verdiği gündür.

Suboro: sür. Hz. Meryem'e gebeliğinin müjdenmesi

Suloko: sür. Hz. İsa'nın göğe alınışı, Pentakustiden kırk gün sonradır.

Süryani: Süryani kavramı, bu kavramla kendilerini niteleyen birbirinden farklı grupların bulunmasından dolayı zaman zaman karışıklığa yol açmaktadır. Tarihi olarak Süryani olarak nitelenen iki büyük grup vardır. Bu iki grup Nasturiler de denilen Doğu Kilisesi'ne mensup Süryaniler ve Yakubi/Kadim olarak da nitelenen Süryani Batı Kilisesi'ne mensup Süryanilerdir. Nasturiler'den kopup, Katolik olan ve Roma'ya bağlanan Keldanilerden sonra, Yakubi/Kadimlerden kopup Süryani Katolik ve Süryani Protestan kiliselerini oluşturan gruplarla birlikte, Süryani ön adını kullanan farklı dini kimliğe sahip başka gruplar da oluşmuştur. Bugün ülkemizde bu grupların hemen hepsi, yoğunluklu olarak İstanbul'da olmak üzere varlıklarını sürdürmektedirler. Bu çalışmada konu edilen Süryani Kadim grubudur.

Şabik: erm. Bir tür kilise giysisi

Şemmas: Diyakos, resmi görevli olmayan kilise yardımcısı, gönüllü

Yerakhayun: Vaftiz olmayı bekleyen, yeni Hristiyan olmuş yetişkin

Tensir: Hristiyan olan kişi

Terap: erm. Ermeni mitolojik tanrılarında biri

Teritas: erm. Ermeni mitolojisinde iyi veya kötü yazgıları gerçekleştiren tanrı

Vaftiz: Hristiyan olmanın ilk şartı, kutsal suyla kutsanma, arınma

Vartanants: erm. Büyük komutan Vartan'ın cesaretinin övülmesi

Vartavar: erm. Nuh tufanı anısına su şakaları yapılan kutlama

Verapokhum: erm. Hristiyanlık öncesi bağbozumu şöleni

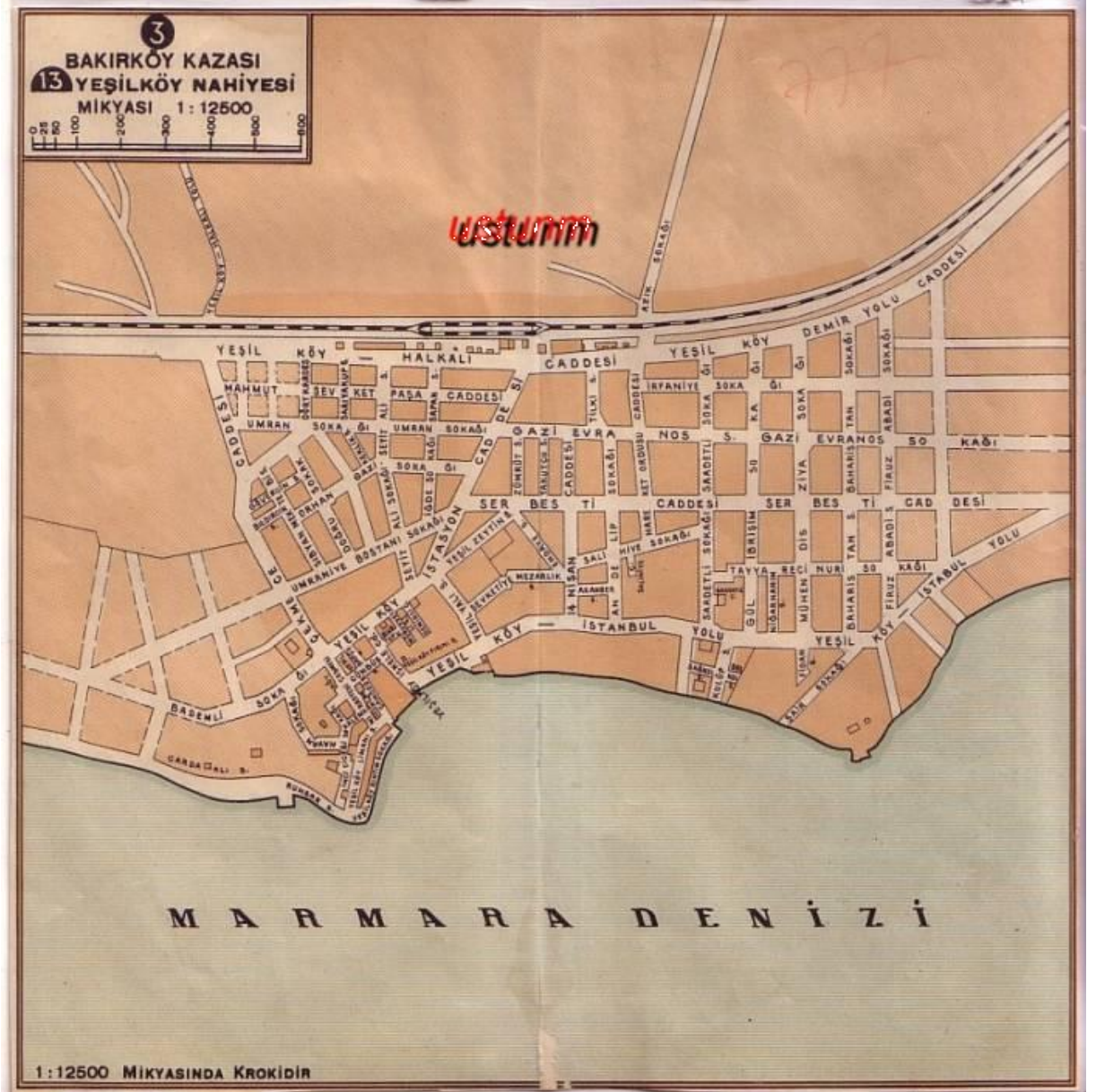
Vicag: erm. Niyet, Hristiyanlık öncesi bahar bayramı kutlaması

Yehuda iskaryot: Hz. İsa'nın kimliğini ve yerini Romalılara bildiren havari.

Yerakha: erm. Çocuk

Yortu: rum. Hristiyan bayramı

EKLER

Şekil 1 Yeşilköy 1930

Şekil 2 : Paskalya Bayramı Öncesi Müslüman Bir işletmeciye Ait Pastahane

Şekil 3 Paskalya Tavşanları ve Yumurtalar Vitrini Süslüyor

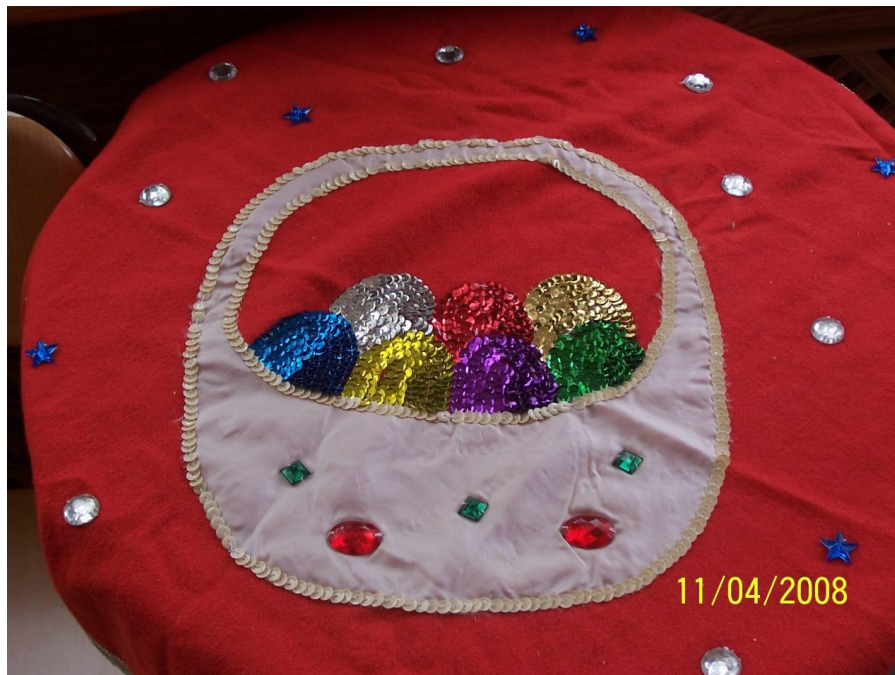
Şekil 4 Paskalya Çöreği Pişmeye Hazır

Şekil 5 Paskalya Çöreği

Şekil 6 Satış İçin Hazırlanmış Paskalya Sepetleri

Şekil 7 Ermeni Kilisesi Bayramlaşma Töreni İçin Hazırlanan Masalardan Birinin Örtüsü

Şekil 8 Boyanmış Yumurtalar Dağıtılmayı Bekliyor

Şekil 9 Yumurta Boyama

Şekil 10 Paskalya Bayramı öncesi Süryani Kadim Kilisesi Komünyon Töreni

Şekil 11 Latin Katolik Kilisesi, Süryani Kadim Paskalya Komünyon Töreni

Şekil 12 Latin Katolik Kilisesi'nde Paskalya Öncesi Düzenlenen "Defin Töreni" İçin Hazırlanmış Sirkeler

Şekil 13 Süryani Kadim Cemaatinin Defin Töreni Gecesinde Temsili Tabutun Altından Geçilip Sirkeler Almıyor

Şekil 14 Defin Gecesi Temsili Tabut Kilise Çıkışında

Şekil 15 Ruhani Cenaze Töreni (İdem Dergisi Nisan 2006)

Şekil 16 Ermeni Ruhani Kilisesi Vaftiz Kıyafetleriyle Bebek

Şekil 17 Ermeni Kilisesi Vaftiz Ayini

Şekil 18 Ermeni Ruhani Kilisesi Vaftız Töreni Tebrik ve Hediye Merasimi Anne, Baba, Ginkahayr

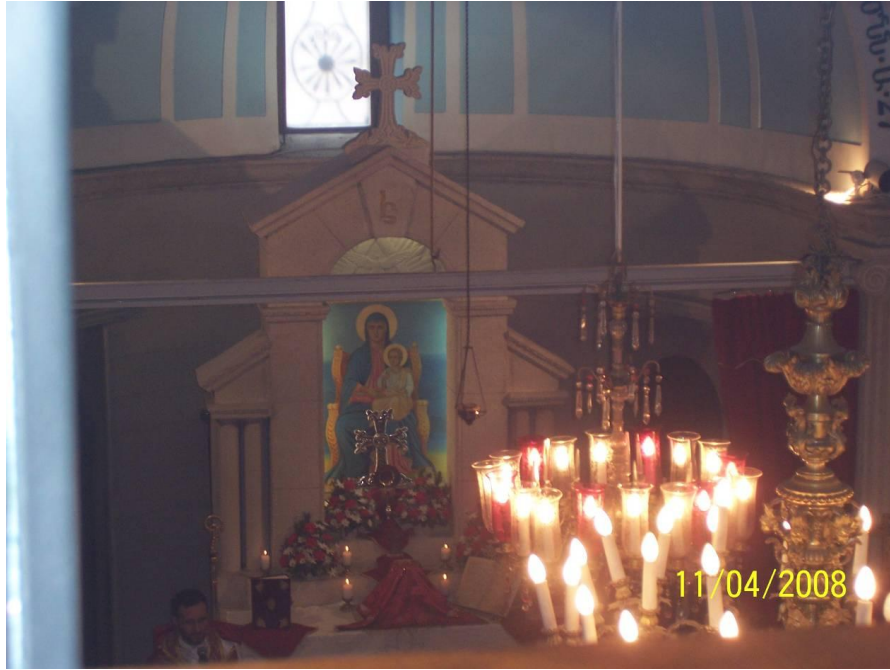
Şekil 19 Vaftız Olan Bebeğin Anne ve Babası

Şekil 20 Ermeni Resuli Kilisesi Paskalya Bayramlaşma

Şekil 21 Ermeni Resuli Kilisesinde Paskalya Bayramlaşması

Şekil 22 Ermeni Resuli Kilisesi Paskalya Ayini

Şekil 23 Süryani Kadim Paskalya Ayini

Şekil 24Süryani Kadim Paskalya Ayini

Şekil 25 Süryani Kadim Cemaati

Şekil 26 Ermeni Halk Dansları

Şekil 27 Ermeni Halk Dansları Topluluğu

Şekil 28 Ermeni Taçlandırma Töreni

Şekil 29 Ermeni Komünyon Töreni

Şekil 30 Süryani Vaftiz Murun Töreni (İdem Dergisi Haziran 2007)

Şekil 31 Süryani Vaftiz Töreni (İdem Dergisi Haziran 2007)

Şekil 32 Latin Katolik Kilisesi (Bülent Yurtseven'den alınmıştır)

Şekil 33 Latin Katolik Kilisesi

Şekil 34 Yeşilköy Surp İstevan Ermeni Kilisesi

Şekil 35 Yeşilköy Feneri

Şekil 36 Yeşilköy Feneri

Şekil 37 Şenlikköy Civarına Ruslar Tarafından İnşa Edilen Sonradan Türk Bir Subay Tarafından Havaya Uçurulan Ayastefanos Anıtı

Şekil 38 Yeşilköy Sahili (Fotoğraf Oğuz Meriç)

Şekil 39 Yeşilköy'de Cumhuriyet Bayramı Fener Alayı (Bülent Yurtseven'den alınmıştır)

Şekil 40 Yeşilköy Kiliselerinin Coğrafi Konumu (Araları Yaklaşık 75 metre)

Şekil 41 Yeşilköy

Şekil 42 Surp Istepan Ermeni Kilisesi'nde Yeni Yıl Kutlamaları

Şekil 43 Surp Istepan Ermeni Kilisesi'nde Yeni Yıl Kermesi

Şekil 44 Yeşilköy Surp İstapan Ermeni Kilisesi

Şekil 45 Yeşilköy Rum Ortodoks Kilisesi

Şekil 46 Latin Katolik Kilisesi Katolik Ayini

Şekil 47 Latin Katolik Kilisesi Noel Kermesi

Şekil 48 Rum Ortodoks Kilisesi Doğuş Bayramı Ayini

Şekil 49 Yeşilköy Rum Ortodoks Kilisesi

Şekil 50 Rum Ortodoks Kilisesi'nde Cemaati Bekleyen Ayazma Suyu

Şekil 51 Sudan Haç Çıkarma Ayini İçin Kilise Alayı

Şekil 52 Kutsal Haç Kiliseden Çıkıyor

Şekil 53 Kutsal Haç Dualarla Deniz Kıyısına Geliyor

Şekil 54 KİLİSE ALAYINI BEKLEYEN YEŞİLKÖY HALKI

Şekil 55 HAÇI ALMAK İÇİN DENİZE ATLAYAN GENÇLER

Şekil 56 Kutsal Haç Sudan Alınıyor

Şekil 57 Süryani Kadim Cemaati Hz. İsa'nın Vaftizi Ayininde

R
